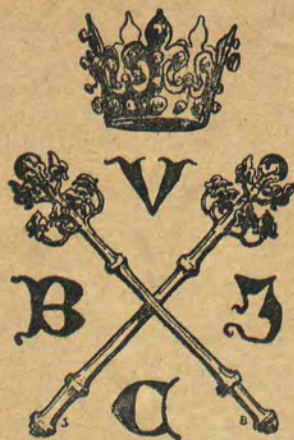

V
B
J
C

ŻAŁOBA
Po Smierći
Naiáśnieyszey
KONSTANCIEY
KROLOWEY POL-
SKIEY
XZIEZNY LITEWSKIEY &c.
ARCYXIEZNY RAKUSKIEY.

W Kośćiele Kathedralnym
Wileńskim 19 Jul. R.P. 1631. wystawiona.

PRZEZ
X. IAKUBA OLSZEWSKIEGO Soc: IESV
Doctora y Dźiekana S. Theologiey, Kośćiołá
Farskiego Wileńskiego Kaznodźieię.

VILNÆ Typis Academicis Soc: IESV.

ECCL: 26:

Sicut sol oriens mundo altißimis DEI: sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius.

Jako słońce wschodzące świátu ná wysokośći Bożey: ták piekność mądrey białeygłowy ku ozdobie domu tey.

IBID:

Pars bona mulier bona, in parte timentium DEVM, dabitur viro pro factis suis.

Dział dobry białagłowá dobrá/ w dziale boiących śie Bogá/ bedźie dana mężowi zá uczynki dobre.

448

ZAŁOBA

Po Śmierći

Naiáśnieyszey

KONSTANCIEY

KROLOWEY POL-

SKIEY

XZIEZNY LITEWSKIEY &c.

ARCYXIEZNY RAKUSKIEY.

W Kośćiele Kathedrálnym

Wileńskim 19 Jul. R.P. 1631. wystáwiona.

PRZEZ

X. IAKUBA OLSZEWSKIEGO Soc: IESU

Doctorá y Dźiekana S. Theologiey, Kośćiołá

Farskiego Wileńskiego Kaznodźieię.

VILNÆ Typis Academicis Soc: IESU.

ECCL: 26.

Sicut ſol oriens mundo in altiſimis DEI: ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus eius.

Jako słońce wschodzące świátu ná wysokośći Bożey: ták piekność mądrey białeygłowy ku ozdobie domu tey.

IBID:

Pars bona mulier bona, in parte timentium DEVM, dabitur viro pro factis ſuis.

Dział dobry białagłowá dobrá/ w dziale boiących śię Bogá/ będźie dana meżowi zá uczynki dobre.

Jáśnie Wielmożnemu Panu á Panu

Jego Mośći

P. MIKOŁAIOWI Z CIE-CHANOWCA KISZCE

WOIEWODZIE MSCISŁAWSKIEMU, WILKOMIRSKIEMU &c. &c. STAROSCIE.

Jáśnie Wielmożny/ á mnie wielce Miłośćiwy Pánie Woiewodo Mśćisłáwski.

Rigonus malarz Syrákuzański vczeńcnego Nickaßá, Porwanie Proserpiny ná Ætnie gorze kwiatki zbieráiacey wymálował; że nie zgołá doskonale, gdy od Mistrza nagáne odno-

)(2 śił,

śił, ta śię słow kilka záłożył. Mihi vero ſat eſt raptus Proſerpinæ memoriam excitaſſe; Á mnie dość ná tym że o porwániu Proſerpiny pámięći poruszę. *Y ia nie watpie, że śię iáki Nicæaß znaydźie, ktory ten moy Konterfet porwania z oczu náßych, Naiáś: KONSTANCIEY Krolowey Polskiey ná gorze Maieſtatu kwiatki cnot Krolewskich zbieráiacey, nicowáć będźie Ale ia temu słow kilka z Erigonem dam odpowiedź.* Mihi verò ſat eſt raptus CONSTANTIÆ memoriā excitaſſe. Á mnie dość ná tym/ że o porwániu ná inßy świát Naiáś: KONSTANCIEY pámięći poruszę. *Dla tegoć teß práca te ſwoie, nie Kázániem, áni Pánegyrikiem ále ZAŁOBA tytułuie. ZAŁOB poſpolićie wytwornie y ſudámnie nie rábiáią: o żalu tez dobrze ktoś powiedźiał* Dolor eſt fucatus, ſi diſertus: fictus; ſi ex arte compoſitus. Żal ieſt obłudny/ ieśli wymowny: zmyślony/ ieśli podług náuki złożony. *Czekam ia prędko w teyże materiey nie mowie ćwiczeńßego Nicæáßá, ále ſámego Miſtrza Miſtrzow Apelleſá. Atoli y tá iáka táka praca moiá rozumiem, że y z materiey, y z fozy cenę weźmie. z materiey, że o Naiáś:* KONSTANCIEY *Krolowey náßey, Paniey każdemu z ſámey wzmianki*

przy-

przyiemney. z fozy; że śię przykłády, Symbola zacne, oſob tylko zácnych Xiażecych, Krolewskich, Ceſárskich przytáczáią. A żeby nie tylko cene, ále y obrone, tá xiaſzká miáłá, Wm ia mego M. Pana poważnośći oddawam, iáko tego, ktory nie pohamowánem żalem zdiety bedac nád śmierćia Krolowey I. M. iáko iey wiela dobrodźieyſtw obowiazány: nád ſkoda Krola Iego Mośći, iáko wierny poddány: nád kleska R. P. iáko niebeſpieczeńſtwá ná oyczyzne z vtráty tákiey Pániey płynace vpátruiacy; goracoś po rázy kilká v ſtárſzych inſtantia vczynił, á mnieś zgołá poniewolił nálegáiac, koſzt wſzelki ofiáruiac, áby tá ZAŁOBA, ktora śie ná domowe tylko byłá chodzenie vrobiłá in forum publicum do ludźi wyſzłá: coś rozſzerzywſzy, coś przydáwſzy: zá czym długość; ále nie od proportiey wieku teráżnieyſzego, ktorego długie ZAŁOBY z długiemi kołnierzámi y rekawámi noſza. Mam zá to że te miłośćiwie przyymieſz praca, ktoreieś ſam był przyczyna. Badź że mi zátym Miłośćiwym Pánem, á Zakonowi, ktory ſobie wielka ludzkośćia y dobroczynnośćia bárźiey á

bárźiey

barźiey záwße z niewalaß, nie vstáiącym Patronem w Wilnie XVI. Octob: M. DC. XXXI.

W. moiego M. P.

Naniżßy sługá y Bogomodlcá

X. IAKVB OLSZEWSKI. Soc. Iesv.

ZAŁO-

ŻAŁOBA

Cecidit corona capitis nostri &c. propterea mæstum est in dolore cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperiit. Thren. 5.

Vpádłá Koroná głowy nászey ꝛc. dla tego stáło śie smutne w żalu serce nászé/ dla tego záćmiły śie oczy násze dla gory Sion że zginęła.

Ciężka/á tym ćięższa/im mniey oczekiwána ná okręt Rzeczy Pospolitey nászey vderzyła fala Nam. CH. Smierć Naiáś. Konstanciey Krolowey Polskiey / Pániey nászey Miłośćiwey. O niepocieszna nowino w vszách nászych! O nie szcześliwy dniu dzieśiąty Lipcá w Kálendarzu nászym. Dies ille vertatur in tenebras, & non requirat eum Deus desuper, & non illustretur lumine. Iob. 3.

 Dzien

Dźień on niech śie obroći w ćiemnośći, niech śie Bog o nim zgory nie pyta, y niech śie świátłośćia nie oświeca. W ták żáłosney Máteryey á milczeć/ że? czy co mowić? Z iedney strony ma to politowánie nád nieszcześćiem zacnych osob/ że śie ná słowo zdobyć nie dopuszcza. Audientes tres amici

Iob 2. Iob malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, & sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus; & nemo loquebatur ei verbum. *Vsłyszawszy trzey Przyiaćiele Iobowi nieszczesny przypadek Jobow, przyszli káżdy z mieyscá swego, y śiedźieli z nim ná źiemi śiedm dni, y śiedm nocy, á żaden nie mowił do niego słowá.* Z drugiey strony nagły raz/ niespodźiány nád Máiestaty trefunek/ iezyki niemym rozwiezuie. Czytáliśćie láski wászę w Kronikách cudzoźiemskich / że śie kiedyś wierutny ieden Zołnierz ná vderzenie Krezusá Lidyyskie° Królá reka swowolna zámierzył. Athys

Herod: Halic. Syn Krolewski bedac z przyrodzenia niemym zstał śie w tym nagłym rázie Orator/ krzyknał;

Poliph. apud Ioan. Rayne. cap. 18. Hem miles quid agis; Rex es quem feris! *Ey żołnierzu co czynisz! Krol iest ktore° ráźisz?* Przydáie Polyphanes/ że śie żołnierz tym cudowney wymowy

hámul/

hámulcem wiąc nie dał/ ále ráne krolowi zádał/ ktory despekt / lubo sie karániem słusznym nágrodził: Athysowi iednák ták sie wgłowe wbił/ że ácz rzeczy insze pospolitym iezykiem Greckim kształtnie wymawiał: kiedy mu przecie Oycá z rzeczy miánowáć przyszło niemogł mowić κζάισος ále Diálektem Jońskiem κζόισος po nászey obrażony. N: CH: dali sie prawdá rzec/ y iam do tego/ co sie Krolewskich Osob tycze/ Orator nie vdolny; strászy mie stanu wysokość/ wstret iezykowi czyni Thronu nie dostepność: wszakże iednák ten nagły/ pretki/ y ták w krotkim czásie ná krolowa Jeymość/ á oraz y ná opłákána Oyczyzne násze przypadek/ vstá mi ná słowá rozwiezuie/ Hem mors quid agis, Regina est quam feris. *Ach śmierći co czyniß, tá ktora ráżiß iest Krolowa* Polska/ Ferdynándá pierwszego Cesárzá Wneczká/ Károlá Arcyksiażećiá Rákuskiego/ y Máryey Ksieżny Báwárskiey Corká/ Naiáśnieyszego Ferdynándá Wtorego Cesárzá Siostrá / Naiáśnieyszego Monárchy Zygmuntá Trzećiego Krolá Polskiego/ y Szwedzkiego Małżonká/ Naiáśnieyszego plemieniá Krolewskiego

ſkiego Matká/ Náiaśnieyſzego Krolá Hiſzpáń-
ſkiego/ Náiaśnieyſzego Krolá Węgierſkiego/ y
Czeſkiego / Náiáśnieyſzey Krolowey Francu-
ſkiey/Náiaś. Władyſławá obránego Cárá Mo-
ſkiewſkiego Krolewicá Polſkiego Ciotká. Tyl-
ko prawdźiwie zeznam/ że to pcętkie śmierći ná-
páśćie/ iuż nie z vderzeniem/ ále z zabićiem/ ięzyk
mi dniá dźiśieyſzego w mowie mieſza. Abowiem
widźiawſzy ia nie dáwno/ dni iey weſeło
kwitnące/ chćiałem mowić *CONSTANTIA*,
Státeczność, nie mogę: bo widząc że dni iey po-
dług Dáwidá/ iáko cień przeminęły/ y sámá iá-
ko śiáno vſchłá/ rzekę *INCONSTANTIA*,
odmienność. Widźiawſzy nie dáwno ſtárożytne,
przednie zacne Náiáś: iey Familiey Herby/ chćiá-
łem/ mowić *CONSTANTIA*, *Státeczność*, Nie
mogę: bo wiedząc teraz ná ćiemnym truny áp-
parácie trupie głowy/ y inne śmiertelnośći wi-
zerunki/ rzekę ráczey *INCONSTANTIA*, *Od
mienność*. Widźiawſzy nie dawno iey plużącą
Fortunę/ ſzerokie y ſzczęśliwe w národźie ná-
ſzym/ dwudźieſtą y ſześćia lat vtwierdzone Pá-
nowanie/ chćiałem mowić *CONSTANTIA*
State-

Pſal: 101.

Stateczność, nie mogę. Rzekę *INCONSTANTIA Odmienność*. bo widzę że się spełniło ná niey/ co *Boëtius* mowi: Etsi rara est fortuitis manendi fides, vltimus tamen vitæ dies, mors quædam est fortunæ manentis. *Aczkolwiek wrzeczách ſczęśćiu podpádłych rzadká ieſt trwáłość, oſtatni iednak dźień żywotá ieſt iákaś śmierćia Fortuny trwáiacey*, A wa iezyk mi się w mowie pomießał/ bo się też y ſámá *CONSTANTIA Stateczność* w odmienności ſwoiey pomießáła. Fit omnino (mowi ieden) quòd dum viuimus Conſtantem Inconſtantiam, dum morimur inconſtantem Conſtantiam habeamus. *Ták ći koniecznie bywa że kiedy żyiemy ſtateczney odmienności, kiedy vmieramy odmienney ſtateczności doznawámy*. Aleć ta *INCONSTANTIA*, ábo *Odmienność* nie tylko ná ſamey Naiaśnieyßey oſobie záwiſłá Konſtantiey/ ále y wßytkiey niemal Europy ſtátkiem ábo *CONSTANTIA* zátrząſnęłá. Nieśćie oczy wáße po Páńſtwach/ Xieſtwach/ Kroleſtwach iák wiele Naiaśnieyßych oſob w żałobę śmierćią ſwą Naiaś: KONSTANTIA oblokłá. Nieśćie oczy y po Kroleſtwie ſwoim/ á zá tez nie żałobny Polſki/ y Litwy teraz pozor!

Lib: 2. de conſ.

Paul. Lang.

Komus żal: á nam ßkodá/komus tylko żáłobá/ á nam y domowa vtrátá. Komus w Melán-koliey śie tylko zámyśláć/ á nam Threnu Jere-miaßowi po śmierći Páńieypomágáć. Cecidit co-rona capitis nostri. *Vpádłá Koroná głowy náßey.* Miłośćiwy Naiáśnieyßy Krolu Polski ZY-GMVNCIE III. vpádłá Koroná głowy two-iey/ vtráćiłeś Małżonke. Mulier diligens corona
Pron. 11.
est viro suo. *Białagłowá miłuiaca koroná iest męża swego.* Naiáśnieyße Krolewskie Potom-stwo/ spádłáć Koroná z głowy twoiey; vtrá-
Prou. 31.
ćiłoś mátke. Tám gdźie my czytamy. Erudiuit; Va-tablus czyta Coronauit eum mater sua. Boć iákoby też vkoronowáłá/ kiedy przez godne ćwiczenie do Korony głowy synowskie sposobiłá. Kro-lestwo Polskie/ Wielkie Xiestwo Litew-skie/ Ruskie/ Pruskie/ Mázowieckie/ Zmudz-kie/ Inflanckie/ spádłá Koroná z głow wáßych/ vtráćiliśćie vkoronowána od siebie Pánia Sta-nie Senatorski/ Duchowny/ Swiecki/ stanie Szláchecki/ stanie Kupiecki/ spádłá Koroná z głow wáßych/ vtráćiliśćie głow wáßych o-zdoby/ praw wáßych obrony/ potrzeb wáßych o-
piekun-

piekunke/ ktora koronowáłá was w miłosier-
dziách y litościách. O opłákány stanie Oyczy-
zny! Abyście te lepiey odmiáne szczęścia wászeg
poználi/ wystáwie wam naprzod Záłobe Rze-
czypospolitey nászey ogołem/ potym Záłobe
stanu kożdego z osobná; Náwet pokaże co iest
przyczyna Záłoby wászey á to zá twoią P. Jezu
pomocą/ á łáski wászych w słucháńiu pilnością.

ZAŁOBA Rzeczypospolitey nászey ogołem.

Mæstum factum est in dolore cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri.

Zstkło śię smętne serce násze/ dla tego záćmiły śię oczy násze.

PO śmierći ták zacney/ y świątobli-
wey Pániey Krolowey Jey Mośći/
co teraz zá pozor Rzeczypospolitey
nászey

náßey N. Ch: powiem krotko; pozor ptástwá/ w ziemi Sáráceńskiey/ Soroáctes názwane- go. Dwie rzeczy o tamtych ptákách nápisano; jedne czytacie w Zwierćiedle przykłádow/ że od Niedźiele piątey postney (Dominicam Passionis zowią) záczawszy áni śpiewáią/ áni látáią/ á- le iákoby obumarszy/ á skrzydełká ná ksztalt Krzyżá rozpiąwszy ná gałąskach wiszą. Wi- dział to oczyma swemi Anglik ieden/ ktory dro- ge przez on gay ziemie Sáráceńskiey odpra- wował. Druga piße Barthol: á Camer: że pod czás záćmienia Xiężycá/ serce w tym ptástwie drętwieie/ y wzrok záchodzącemi chmurámi/ y ćiemnośćiami tępieie. Jáko w pierwszey rze- czy cień y niemy iákiś niemego nábożeństwá ku męce Páńskiey obraz szánuiemy/ gdyż tenże Pan sercá do iakiegoś politowania śmierći Jesuso- wey w tych ptákách rusza/ ktory y ziemią ná Wielki Piątek zátrąsnął/ y opoki kraiał/ y słoń- ce żáłobą przyodźiał: ták w drugiey rzeczy/ kto- ra przedsięwźięciu náßemu służy/ godźi się ży- wy wizerunk opłákáney Oyczyzny náßey ná ten czas rpátrowáć. Co kiedyś Duch S. o Kro-

lewstwie

Spec. exē.

Lib. 9. in Miscel.

Smutney oyczyzny Konterfet.

kſtwie Izráelſkim powiedźiał/ Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi, nunquid auis tincta per totum? *Ierem. 12.*
Izali dźiedźictwo moie ieſt mi ptakiem pſtrym, izali ptakiem zewſząd fárbowánym? Toſz własnie o Krolestwie Polſkim mowić śię może/ ieſt ptak pſtry/ wſzytek fárbowány Tknieſz rozmáitośći narodow: ptak pſtry/ Polacy/ Litwá/ Ruś/ Mázowſzánie/ Zmudź/ Pruſowie. Tknieſz rozmáitośći ſtanow: ptak pſtry/ Senatorowie/ Szláchtá/ Lud poſpolity. Tknieſz rozmáitośći wiar: ptak pſtry. Kátolicy/ á ći iuż Láćińſcy/ iuż Greccy/ ſą Zborowi/ Sáſowie/ Odſzczepieńcy. Ten ptak bywał kiedyś weſoły/ weſoło śpiewał/ weſoło po láſách polatywał/ teraz kiedy śię záćmił Kśiężyc/ dźiewiatego dńia Lipcá/ ná niebie náſzym Polſkim; kiedy miedzy ſłońcem niebá tego/ Krolem Je° Mośćią/ y miedzy Luną Krolową Jey Mśćią/ srzodkuie śmiertelnośći źiemiá/ zá czym Eclipſim ſpráwiłá/ zárázem náſtąpiłá ná ſercá ptáſtwá náſzego zdumiáłość/ á ná oczy ćiemność. Mæſtum factum eſt in dolore cor noſtrum, & contenebrati sūt oculi noſtri *Zſtáło śię ſmętne ſerce náſze y záćmiły śię oczy náſze.*

 Ma

Pierius. Ma serce z okiem Sympatya: pytano Polemoná co iest oko? odpowiedział/ sercá okno/ y dobrze/ bo co sie záwiia ná sercu/ nie zátái sie ná oku; Raz Alekſánder Krol Mácedoński od Filipá Doktorá swego miał bráć syrop/ przestrzegli go listem z przyiaćioł niektorzy/ aby Doktorá o truciznę miał podeyrzánego/ Krol dał listy Filipowi przeczytáć/ á pilno sie oczom iego przypátrował; widząc że on w oczách by namniey sie nie mieni/ záraz doszedł/ że w sercu zdrády przećiw Pánu nie táił/ zá czym bezpiecznie z reki iego lekárstwá záżył. Oto probá sercá przez oko/ ktora też podał Duch S.

Curtius.

Eccl. 13. Cor hominis immutat faciem illius. *Serce człowiecze odmienia twarz y oczy ie°.* To porozumienie oczu z sercem/ ácz w káżdym sie áfekćie nie tái/ wszákże osobliwie w żalu płuży. Zá Sary Małżonki nálegániem/ á zá Boskim nápomnieniem/

Gen. 21. wypráwił Abrahám Agáre niewolnice z domu swego/ z synem Izmáelem/ chleb y buklak wody ná plecy iey włożywszy: poszłá Agár/ y błądziłá w puszczy Bersábee/ á gdy nie zstáło wody w buklaku/ dziećie pod iednym drzewem

porzu-

porzućiłá/ y odßedßy przećiw iemu/ ile łuk zá⸗ſtrzelić może/ vsiádłá/ mowiąc/ nie będę pá⸗trzyłá ná vmieráiące dźiećię/ á siedząc ná⸗przećiwko podnioſłá głos ſwoy y płákáłá. Tre⸗ſny poſtępek. Niechcąc Agár widźieć dźiecie⸗ćiá vmieráiącego/ przećiw dźiećięćiu siádłá; sie⸗dźieć było w tyle dźiećięćiá ábo gdźie indziey ná ſtronie. Rozumiem iż nabárziey y siluiąc/ nie mogłá przerwáć oká z ſercem ſympatyey/ nie mo głá ná oku przewieść/ áby ná to nie pátrzáło/ co ſerce dolegáło. Co ieśli ták ieſt/ toć się ia wam Naiáśnieyßy/ Jáśnie oświeceni/ Oświe⸗ceni/ Jáśnie Wielmożni/ Wielmożni/ Vrodzeni/ Miłośćiwi Pánowie/ Wam wßyſcy Krole⸗ſtwá Polſkiego/ y W. Ks. Litewſkiego obywá⸗tele/ nie dźiwuię/ że ná ten czás po twárzách y po oczách wáßych wielką odmiánę widzę. Prodit aſpectꝰ, quod dolet affectꝰ. *Wzrok wydáie ná co ſer-ce boleie.* Záwźięty ſrogi żal do ſercá poześćiu Naiáśnieyßey Konſtáncyey Krolowey y Pániey náßey Miłośćiwey/ przez oko iáko przez okien⸗ko wyglądá/ owßem iák przez fontane gorzkie ſtrumienie łez wylewá/ á przez vſtá Threny Je⸗

 remiá⸗

rzemiąſzowe. Mæſtum eſt in dolore cor noſtrum, & oculi noſtri contenebrati ſunt. *Zſtáło śię ſmętne ſerce náſze, y záćmiły śię oczy náſze:* Coż? iákoż nie ma ſerce od żalu truchleć y drętwieć/ kiedy vtráciło ſwą pociechę? iákoż niema oko w chmury y ćiemności záchodźić/kiedy vtráciło iáſność ſwoie.

Ludou. Legionen. W Cymbryey dwoiákie Elogium Krolowey Amphiliey dawano: iedno że rozweſeláłá wſzytko Kroleſtwo/ przychylnośćią ku poddánym/ drugie/ że przednie zacnym vrodzeniem ſwoim/ wielką iáſność w źiemię wniosłá/ przetoż ná monećie ryſowano z iedney ſtrony Amphilią z cytrą/ napis. Cymbriæ hilaritas, *Cymbryiey rádość.* z drugiey z pochodnią gorąiącą/ napiś/ Cymbriæ ſerenitas. *Cymbriey świátłość.*

Co nabárźiey rozweſela poddánnych ſercá. Co śię rádośći Kroleſtwá tycze/ niewiem iesli ták co ſercá poddánych vweſela iáko áfekt Páńſki/ y twarz weſoła: czuiąc kto ku ſobie miłość máieſtatu/ by dobrze obumárł/ ożyie. *Prou. 16.* In hilaritate vultus Regis vita. *W weſołośći twárzy krolewskiey żywot.* By od Melánkoliey iák ſkorupá wyſechł odwilgnie/ Clementia eius

quaſi

quasi imber serotinus. *A łáská iego iáko deszcz poźny.*

Smákował sobie często/ y gęsto Dawid w Regimencie Krolá niebieskiego z wielu miar/ pobudek/ y przyczyn: przećię iednák raz kazał wszytkiey ziemi piosnkę nową śpiewáć/ wszytkie^v kośćiołowi ogłaszáć/ wszytkie^v Izráelowi trąb y bębnow záżywáć/ tylko dla tego/ że Bog zákochał śię w ludu swoim. Słuchayćie o tym sámego Prorokà. Cantate Domino canticum nouum, laus eius in Ecclesia sanctorum. Lætetur Israël in eo qui fecit eum: & filiæ Sion exultent in Rege suo: Laudent nomen eius in choro, in tympano & psalterio psallant ei: Quia beneplacitum est Domino in populo suo. *Spiewayćie Pánu pieśń nową: chwałá iego w zgromadzeniu świętych, niech śię weseli Izráel w tym ktory go stworzył: á synowie Syońscy niech śię ráduią w Krolu swoim: niechay imię iego chwalą w śpiewániu społecznym: ná bębnie y ná árfie niechay mu gráią, bo śię kocha Pan w ludu swoim.* A iák kochá? Ták/ iáko przez Ozeasza Proroká sámże Bog oznaymił: Dicite fratribus vestris, populus meus & sorori vestræ misericordiam consecuta. *Powiedźćie bráćiey nászey miłośierdźia*

Skłonność Máiestátu krolewskiego.

Psal. 149.

Osee 2.

śierdźia dostąpiłá. Ale rzeczećie/ to Máiestat naywyższy niebieski/ nie dziw/ że ludźie w áfektćie iego korzystáią. Pátrzćieß ieśli w Máiestaćie wyższym ziemskim wesela swego poddáni nie záſadzáią/ kiedy z znákow iákich skłonność iego k sobie vpátruią. Aman co mowi/ słucháyćie. Regina Esther, nullum vocauit ad conuiuium cum Rege præter me, apud quam etiam cras cum Rege pransurus sum. *Krolowa Esther żadnego innego nie wezwáłá ná vczte z Krolem iedno mnie, v ktorey też iutro z Krolem obiádowáć mam.* Po máłym á ktemu omylnym dowodźie Aman áfektu Krolowey ku sobie dochodził. Áza Amnon zá iednym stołem z Absolonem nie zásiádał/ á czego przećie doßedł? śmierći zábitey. Feceratq; Absolon conuiuium quasi conuiuium Regis, præceperat autem pueris suis dicens, obseruate cum temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis, percutite eum, & interficite, nolite timere, ego enim sum, qui præcipio vobis. *A Absolon spráwił był vczte iáko vczte Krolewską, lecz przykazał był Absolon służebnikom swoim mowiąc, pilnuyćie kiedy piiány będźie Amnon, á rzekę wam, biyćie go y zábiyćie, nie boyćie śię, bom ia iest, ktory wam przykázuie.* Co

Hebr. 5.

2. Reg. 13.

ie. Co Amáná potkáło. Suſpenſus eſt Aman in patibulo, quod parauerat Mardochęo, & Regis ira quieuit. *Esther 7.*
Obieſʒono tedy Amáná ná ſʒubienicy, ktorą był zgotował Mardocheuſʒowi, y vſpokoił śię gniew Krolewski. Wſpomni ty ſobie ráczey narodźie Polſki y Litew: ná on rprzeymy á nie pochybny áfekt/ ktorys znał záwſʒe po tey Pániey ſwoiey Miłośćiwey/ kiedy o dobrym twoim przemyśláłá/ kiedy nád twym nieſʒcżeśćiem litość miáłá/ w potrzebách y rádą y ſummą wſpomagáłá nie tylko oſob prywátnych ále y Rzeczypoſpol: publicżnych/ zeznaſʒ to że kiedy śie raz narodowi twemu oddáłá/ chćiáłá mu bydz nie ták Pánią iáko Mátką y opiekunką. Krolowa káżda Perſka miáłá miáſtá pewne/ od Rzeczypoſpolitey ſobie nádáne/ iedno zwano Caput Reginæ, *Głowá Krolowey*, drugie Oculus Reginæ, *Oko Krolowey*, trzećie Manus Reginæ, *Ręká Krolowey*, czwarte Zona Reginæ, *Pás Krolowey*. Ktore y teraz ſtoią w Azyey Perſom hołduiące. Wierá było by co w támtey Krolowey chwalić/ że y głowę/ to ieſt obmysł/ y okó/ to ieſt ſtáránie/ y rękę/ to ieſt ſʒcżodrobliwość/ y pás/ to ieſt ozdobe iák *Pontanus.*

be iák

be iák w Cyrklu w Krolestwie swoim miáłá/boć owo nie grzeczy / kiedy Páná álbo Pániey w Krolestwie tylko cień/ á gdźie indźiey oczy/ ábo ręce: wßákże iż dáie znáć Herodotus/ że te ná- zwiská nie z kochánia/ ále z chćiwośći poßły/ gdyż miásto/ktore Głową tytułowano/powinno było ná vbior Głowy Krolowey koßt wa- żyć/ktore zwano Ręką/powinne było Ręce Kro- lowey zdobić/ktore Oczymá/powinne było fár- biczki do twárzy y brwi/ wodki do oczu sposa- biáć/ ktore Pásem/ powinne było ná Pás złoty kamieńmi drogimi sadzony Intrate obmyśláć/ Coż tu do skłonnośći Pániey ku poddánym/ á nie ráczey do łákomstwá ábo (ieśli omowić chcemy) do porządku należáło ? Ty ten dánk narodu náßego Naiáśnieyßa KONSTANCYO od- nosiß/żeś ty tu y głowę przez Páńskie o nas ob- myśly/ y oczy przez miłośćiwą opátrzność / y ręce przez potrzebuiących wspomagánie/ y pás przez śćiśle áfektem narodu náßego obiećie miá- łá: kiedyś nas nie dla śiebie/ále dla sámychże nas miłowáłá/pożytki nie swoie/ále náße obmyśláłá Woyny w niedostátku Rzeczypospolitey swemi pieniedzmi

pieniedzmi zákłádáłá. Pámietałaś snać na ono co Grzegorz S. (vważáiac słowá Dawidá Kroslá do Orny/ plác na Ołtarz dármo postepuiącego. Argentum dabo quantum valet area, neq; enim tibi auferre debeo) nápisał. Non est Regalis animi de subditorum bonis ditescere, sed potius de suis subditos ditare, siq; periculorum tempestates ingruant, suis im pendiis occurrere. *Nie iest Krolewskiego ánimuszu rzecz, zbogácáć śie z dobr poddanych, ále ráczey poddánych z dobr swoich vbogácáć. a ieśli niebespieczenstwa náwáłnośći nápádáia, swym nakłádem zábiegáć.* iednym słowem. vformowałcie był ták áfekt ku narodowi náßev/ześ do Polski rzecza/ co kiedys Ruth do Noemi słowy mowiłá Quocunq; perrexeris pergam, & vbicunq; morata fueris, & ego pariter morabor, populus tuus, populus meus, & Deus tuus, Deus meus, quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar, & locum accipiam sepulturæ, Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non sola mors me & te separauerit. *Gdźiekolwiek śie obrośiß, ia z toba poyde, gdźiekolwiek bedźieß (lubo w ßcześćiu, lubo nie w ßcześćiu) y ia ćiebie nie odstapie, lud twoy, lud moy, y Bog twoy, Bog moy, ktory grob ćiebie (to iest twoie Krole y Krolowe) obeymuie, y mnie obeymie, tamże*

1. Paral. 21.

Ruth 1.

C *mieysce*

mieyſce pogrzebu wezmę, to mi niech vczyni Pan, y to niech przyczyni, ieśli nie ſáma śmierć mnie y ćiebie rozłączy. Ználichmy tę miłość Naiáśnieyſzá y Miłośćiwá Krolowo záwſze po tobie/ nie tylko wyſokie oſoby/ ále y mnieyſzey kondiciey ludźie/ nie mogą śię ludzkośći twoiey náchwalić. Z czego iákoſmy śię ćieſzyli/ ták po ſwey ſzkodźie y teráźnieyſzey vtráćie/ nie lza nam nic innego vczynić/ iedno wſzytkim w ieden tákt/ ſmutney Ieremiaſzowey pioſnki dopomagáć. Defecit gaudium cordis noſtri, verſus eſt in luctum chorus noſter. *Vſtáło weſele ſercá náſzego. odmienił śię w żáłobę tániec náſz.* A płáczliwe głoſy/ z Rzymſkiemi głoſámi nád iedną Ceſárſką oſobą lámentuiącemi ſkłádáć. Vtinam aut nō naſceretur, aut non moreretur. *Boday śię byłá nigdy ábo nie rodźiłá, ábo nie vmierałá.*

Co ſerce vtraciło.

Thren. 5.

Aurel. de mor. & vit. Imp.

Co śię świátłośći oczu tycze/ miáłá y ma Oyczyzná náſzá dosyć domowey świátłośći ze krwie Iágiełowſkiey/ ktorá śię y dotąd w Náiáśnieyſzych potomkách czerwieni/ miáłá y ma dosyć świátłośći obcey/ z ſnopká Náiáśnieyſzych Szwedzkich Krolow/ ktoremu śię ſnopkowi y

Co ná barźiey oczy poddanych oświecá.

wi y

wi y dziś/ iáko kiedyś bráterski Iozefowemu/ náße Polskie y Litewskie snopki kłániáią/ prze- ćie iednák/ iáko kiedyś Polak w skárbie Ce- sárskim złotá do złotá przydał/ mowiąc: addamus aurum auro. *Przydaymy złotá do złotá*. zá czym vrost więkßy skarb/ ták świátłá do świátłá dodawßy/ większa vrosłá iásność. Dodáłá do iásności náßey Polskiey/ Naiáśnieyßa KONSTANCYA iásność swoie Arcyksiążecego Domu Rákuskieg/ przyłączyłá do náßego Koronnego Orłá/ Orłá swego o dwu głowách/ o dwoistych oczách/ iednemi ná wschod/ drugiemi ná zachod pátrzącego. Przyniosłá y drugi kleynot teyże Arcyksiążecey Fámiliey fasciam *zwiazek*, práwie stroy potrzebny do snopká náßego: wßák snopek wiążemy/ áby sie wßytkie kłosy tym ściśley w gromadźie trzymáły. O zacna y dogodna Krolestwu náßemu świátłości. Popisowáli sie kiedyś Fránkowie z Kátárzyny swey Krolowey Herbem iásno świátłym/ to iest Tęcza wielo fárbna/ z nápisem/ Ea lux serenitatem affert, *zá tą świátłośćią iásność idźie*, Ale gáśnie iásność Kátárzyny przed iá-

Gen. 37.
Cromer.
Swiátłość rodzaiu.
Parad: in symb. Heio:

snośćią

śnośćią KONSTANCIEY, zgęſta tęcza przed Or-
łem y Zwiaſkiem. Tęcza od ſámegoż słońcá z
ktorego fárby bierze topnieie / á potym deſzczem
náziemię wypáda: Orzeł lepak Ceſárſki ták
dawno trwa! y ták śię buyno po rożnych Páń-
ſtwách / Kśięſtwách / Kroleſtwách przelátywa:
Faſcia też álbo *zwiazek* ták świátłość z domem
Rákuſkim wiąże / że żadna potęga wezłá tego
nierozwiąże. Wznieś Polſko y Litwo oczy ktey
świátłośći / á prowadź ie po wßytkiey Euro-
pie / vyrzyß / iák ćię rozlicznych Monárchow ią-
śnośći / iedná twoiá KONSTANCYA vczeſtniczką
vczyniła. Co rozumieß / iák wielká ieſt iáśność
Domu Rakuſkiego / Domu Ceſárſkiego? tey ćię
Náiáśnieyßá KONSTANCYA iáśnośći Polaku v-
czeſtnikiem vczyniłá: iák wielka ieſt iáśność
Krola Hiſpáńſkiego! tey ćię iáśnośći Polaku
Náiáśnieyßá KONSTANCYA vczeſtnikiem vczy-
niłá. iák wielká ieſt iáśność Krola Węgierſkie-
go y Czeſkiego! tey ćię iáśnośći Polaku Náiá-
śnieyßá KONSTANCYA vczeſtnikiem vczyniłá:
iák wielká ieſt iáśność Kśięſtwa Florenſkiego /
Tyrolſkiego! tey ćię Polaku iáśnośći Naia-
śniey-

śnieyβa KONSTANCYA vczestnikiem vczyniłá: iák wielká iest iásność Korony Fráncuskiey Krolowey! tey ćie iásnośći Naiáśnieyβa KONSTANCYA Polaku vczestnikiem vczyniłá. bo ztemi wβytkiemi Pány krwią spoioná byłá. Kiedym śię nie raz zámyślał o tey Domu Rakuskiego y obfitośći y βczęśliwośći/ że Náiáśnieyβemi Corámi wiele Krolestw y Pánstw ták dáwno zápomágał przez rozne málżeństwá; przychodziło mi ná pámięć/ rownáć go z Krolem Wosáleńskim/ ktory raz wrok/ w sposob náβey kolendy/ po dworách Kśiążęcych świece zápalone. swym Krolewskiem ogniem/ przez posły rozsyłał/ áby ie swą świátłośćią poniekąd oświecał/ od Xiążąt zás poddáni ogień bráli/ czym śię iásnośći Krolewskiey vczestnikámi stáwáli. Białagłowe mądrą Duch S. do pochodni iásney stosuie. Mulier prudens lucerna splendens in candelabro sancto. *Białágłowá mądra, pochodnia iásna ná lichtárzu święty*m. Owoż kiedy ták wiele Náiáśnieyβych cor familia Arcykiążeca Rakuska / rozmáitym ná świećie Krolom y Kśiążętom w Málżeństwo oddálá/ á co

Osorius l. 4.

Eccl. 26.

a co innego czyni/ iedno świece iáśne rozsyła/ z ktorych świátło pewnie y ná poddáne spływa. Wiec ieśli ktore Páństwo álbo Krolestwo zá te vczynność Domowi Náiáśnieyszemu Rakuskiemu powinne/ tedyć Krolestwo násze Polskie napowinnieysze/ y do wdzięczności ná obowiązańsze/ bośmy dwie Krolowe/ iedne po drugiey/ z tegó Domu mieli/ Náiáśnieysza ANNę y Naiáśnieysza KONSTANCYą, dwie świece Naiáśnieysze. Kiedy pierwsza nam zgásła/ táż Naiáśnieysza Familia druga wnágrode oney szkody záświećiłá/ y ná lichtárzu Thronu nászegó postáwiłá. Awa się nam poddánym iáśnośći Rakuskiey/ przez vczestnictwo sowićie dostało. Owoż iuż y ta druga świecá oczom nászym zgásłá/ co zá dziw że Oculi nostri contenebrati sunt. *Oczy się násze záćmiły.*

Co oczy vtraćiły.

Jest Krolestwo násze podobne onemu kamieniu drogiemu/ ktory naturálistowie Sylenitem nazywáia/ ten kśiężycá ná sobie iákieś wyobrażenie nośi/ iákoż y z kśiężycem taka sympátyą ma/ że áspektem swym/ áspekt kśiężycá wyraża. W pełni kśiężyc y kamień zupełną świátłość

Lycophron.

vkazuie/

vkazuie/ vmnieyſza ſię w świátłości kśiężyc/ y on ſię w tey świátłości nabytey vmnieyſza/ tráci wſzytkę ná ſchodźie świátłość kśiężyc/ tráci y on nabytą wſzytkę świátłość lubo właſną z nátury przyzwoitą zátrzymywa. Ták ći y Oyczyzna náſzá/ lubo ſię záwſze przy ſwey domowey świátłości oſtawa: cudzoziemſką iednák/ y nabytą iáſność vtráćiłá/ kiedy Krolową Jey Mść poſtrádałá/ ktorey iáſnośćią iáśniáłá. Ale co mowię vtráćiłá iáſność Oyczyzná náſzá Domu Rakuſkiego? popráwię śię w tey mierze Chrześćiánie/ nie vtráćiłá/ bo nam naiáśnieyſze ſwoie potomſtwo/ w ktorym tá wſzytká iáſność zoſtałá/ po ſobie zoſtáwiłá. Maſz śię z tey miáry z czego Oyczyzno ćieſzyć/ żeć zgołá wſzytká świátłość nie zgáſłá: wſzákże przećię ſłuſznie. Oculi noſtri contenebrati ſunt. *Oczy śię náſze záćmiły.* Że nam świátłość oſoby tey zgáſłá/ że nam iuż wiecey świecą ná lichtarzu nie świećiſz. Każe nam oczy ná tę nieſzczęſną Ecclypsim záćimiáć/ owſzem łzami zálewáć Duch S. Super mortuum plora quia defecit lux eius. Eccl. 22.
Nád vmarłym płácz ábowiem vſtáłá świá-
tłość

tłość iego. Wystáwiłem wam dotad twarz Rzeczypospolitey nászey mowiac o niey ogołem; iuż teraz do wszelkich stanow z osobná przystepuymy. á co iest zá pozor káżdego obaczmy pod Allegoria słow Threnu przedsiewziętego.

ZAŁOBA Krolá Je° Mośći Pana nászego Miłośćiwego.

Mæstum factum est in dolore cor nostrum.

Zstáło śię smetne serce násze.

Tłumacząc Dániel Prorok Nábuchodonozorowi Krolowi Bábilońskiemu misterne ono widzenie Bálwaná iednego z rozmáitych kruszcow złożonego / nazwał śćmego Krolá

głowa

głowa złota. Tu es Rex caput aureum. *Tyś iest Kro-* Dan. 2.
lu głowa złota. y kształtnie. bo miał wzgląd
ná zwierzchność/ ktora przodkuie Krol miedzy
poddánemi / iáko głowá przodkuie miedzy
członkámi/ á złoto miedzy kruszcámi: Super omnia 3. Esdr. 4.
præcellit Rex, & dominatur eorum & omne quodcunque
dixerit illis, faciunt. *Krol wszytko przewyższá y*
panuie nád nimi, y wszytko cokolwiek im rozka-
że, czyni. Miał wzgląd y ná rostropność/ kto-
ra kàżdy Krol krolestwo swoie sprawuie. ia-
koż y Krol Pan nász Miłościwy *ZYGMONT*
III. známienitą mądrością iuż lat pieć nád
czterdzieści narodowi nászemu pánuie/ z dárz
Bożę/ áby iák nadłużey pánował: głowá pra-
wie złota/ bo y w chwálebnych rádách swoich
wyborna/ y Rzeczypospolitey pożyteczna. Wszák
że iednák Epirotowie/ ná insze Krolá własno- Ballest.
ści maiąc wzgląd zá Hieroglíphik Krolem
swoim serce koronowane wystáwiáli/ z tymi sło- Krol iest sercem R. P.
wy. Et viget & vigebit, *y iedrnieie y iedrnieć be-*
dźie. Ma Krol wielkie z sercem podobieństwo.

Postáwiłá serce natura wpośrzodku ciá- Pierwsza przyczyna.
łá. Krol stołeczne swe miásto ma wpośrzodku

 Kro-

Krolestwá. A gdźie Effroná Królá mieszkánie: w pośrzodku: Ephron habitabat in medio filiorū Heth. *Ephron mieszkał w pośrzodku synow Hethowych.* Gdźie Dawidá Królá mieszkánie: w pośrzodku: Seruus meus Dauid Princeps in medio eorum. *Sługá moy Dawid Kśiażęćiem w pośrzodku ich.* A to dla prędkiey/ pilney/ y wszytkim rownie gotowey opátrzności/ y pomocy.

Gen. 23.

Ezech. 24.

Druga przyczyná.

Serce wszytkim ćiáłá członkom prouiántuie/ y nawoz krwie przez wszelkie żyły czyniąc iák przez vlice/ wszytko ćiáło pokármem ożywia: Ták ći Verus Princeps (máwiał Architas Pytagoreyczyk) Magna cum dignitate & bonitate præest, magnifica bonorum munera exhibet, victus abundantis, omnimodæ salutis & vitæ trãquillitatis auctor est. *Prawdźiwy Pan z wielką godnośćią y dobroćią rozkázuie, wielmożne z dobr swoich dáry oddaie, żywnośći obfitey, wszelkiego zdrowia y żywota pokoiu spráwcą iest.* Ná ow czas Krol członki Rzeczypospolitey pokármem posila/ kiedy tego z poddánych Woytowstwem/ tego ćiwuństwem: tego Tenutą/ tego Oeconomią: tego stárostwem/ tego intratnym dignitárstwē obdarza. Są to nieiákie żywiące wodki/

ktorem

ktoremi kogo ten pospolity Medyk (w Zydowskim słowo Rapha Krolá oraz y lekárzá známionuie) zakrápia / temu żywotá przedłużá / gdyż táki dostawszy iákiey intraty z Dawidem záśpiewa. Dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed viuam & narrabo opera Domini. *Práwica Pańska wywyzszyłá mię, nie vmrę, ale żyć będę, y będę opowiadáł dźiełá Pańskie.* Psal. 117.

Trzećia przyczyna.

Serce natura żebrámi iák murámi kościanemi opárkániłá: á v nas co czynią stány Senatorskie / Rycerskie / Pospolite / kiedy assistentią swoią gromádną Thron Maiestátu otaczáią: kiedy residentię swoie przy boku Páńskim odpráwuią / iedno murem iákimsi żywym stolicę Krolewską obwodzą. Nágánę dáwano Agesilausowi że murem miástá Spartáńskiego nie obtaczano / áni fortecami bram wárowano / on skázawszy ná Senatory / Hetmány / Pułkowniki / Rotmistrze rzekł: Horum pectora sunt meæ optima Reipub: mænia *tych Pierśi są nalepszymy Rzeczypospolitey mey parkanámi.* J my w tey mierze dank mamy / że się dobrymi mężámi iák nalepszymi murámi szczyćimy. W czym samego zwy- Plutarch.

go zwyciężámy Izráelskiego Krolá Salomoná. Salomonowego Thronu strzegło lewkow dwánaście ze złotá lánych. V nas strzegą Páńskiego Thronu żywi Lwi/ wáleczni/ y nieprzyiáciołom strászni Hetmani.

8. Reg. 10.

Czwarta przyczyna.

Serce nawet námnieyszey obrázy nie tylko przez száble ábo miecze/ ále áni przez igłę/ álbo szpilkę nie znosi. Przetoż Salomon każe ie mieć we wszelákiey ochronności. Omni custodiá serua cor tuum, nam ab ipso vita procedit. *Wszelaką strażą strzeż sercá twego, bo z niego żywot pochodźi.* Tákci y Krolom od nas powinna iest wszelka ochroná/ nie tylko od żelázá (czego strzeż Boże) ále y od słowá/ y od myśli iákiey przećiw godności iego. In cogitatione tua (mowi Mędrzec) Regi ne detrahas. *W myśli twoiey nie vwłaczay Krolowi.* Bo lubo on myśli twoiey nie widźi/ Bog iednák widźi/ ktory Krolem sam naywyzszem będąc/ osobliwą ma nád honorē krolewskim straż/ y opiekę. Maximilian Cesarz pierwszy Rzymski/ Arcyxiąże Burgundyskie/ miał Emblema tákie. Serce ludzkie bobkowemi liśćiámi obsćielone/ z napisem/ In manu Dei est,

Prou. 4.

Eccl: 10.

W ręku

W reku Bozych ieſt. Piekny Konterfet Krolew‑
ſkiey ochronnośći. Ná liśćie bobkowe nie tylko
pioruny nie biią/ ále ani máłe robaczki/ ani ná‑
mnieyſze mole nie náćieráią. przetoż też w zie‑
loności sie ſwey iednákiey zawſze záchowuią.
Taży Krolem vczćiwość od poddanych powin
na: áby sie nikt nánie y namnieyſzym słowecz‑
kiem nie porywał/ żeby sie ná tym ſercu owe
słowá Epirotáńſkie ſpełniły. Et viget & vigebit·
I kwitnie y kwitnać bedźie. Czemu? bo in manu Dei
e ſt *W reku Bożych ieſt*. Wielkaby śmiáłość do
reku sie Bożych wſpináć/ y tám ſercu ręny iá‑
kie zádawáć. Sáma śmierć/lubo ſmiáła ná du‑
ſze sie wreku Bożych bedace nie porywa. Iustorū animæ in manu Dei ſunt, & non tanget eos tormentum mortis, *Duſze ſprawiedliwych ſą w rece Bożey á nietknie ich meka śmierći*. Pomnoż w nas Pá‑ *Sap. 3.*
nie JEZV ku Krolem Panem náſzym wſzel‑
ka vczćiwość. Szczycił sie v nas kiedyś Krol
Pan *ZYGMONT* pierwſzy/ wielka v ſwoich
poddánych bezpiecznośćia/ znamienita Maie‑
ſtatu ſwego ochronnośćia miedzy innemi Kro‑
lami ták/iáko kiedyś Eberhardus Xiaże Wyr‑
temberſkie miedzy drugiemi Xiażety/ ábo‑

 wiem

Salomon à Carlano.

wiem kiedy rozni Xiążętá rozne swych narodow praerogatiwy/ ozdoby/ y pożytki swe wynośili/ Xiąże Sáskie zalecał Kruszcownie swe° Páństwa/ Xiąże Bawárskie swoie miástá/ Palatinus Rheni żyzny vrodzay zboża/ y winá. Zopytány też Eberhardus z cze° by sie nawiecey w Xiestwie swoim szczycił: odpowiedział. Nihil eſt quod prædicem, ſed vnum hoc ſcio, me in ſinu cuiuſlibet ſubditi mei ſub dio in vtramq; aurem dormire poſſe. *Ia nie mam śie z czego chwalić, iedno z tego, że moge, ná káżdego poddánego ſwego łonie bezpiecznie śie y ná podworzu wyſpáć.* Tym że sie też kiedyś/ iáko rzekł/ Krol Polski miedzy innemi Krolmi szczycił/ że ná kożdego poddánego łonie mogł sie smaczno y bezpiecznie wyspáć. Alec niestetysz one swowolne kupy/ one buntowne gromády one szalone práwie y wściekłe/ sámym przezwiskiem y Bogu y ludziom brzydkie rokosze/ że czegoś gorszego nie wspomnie/ iuż powolność násze ku Pánu wpodeyzrzenie ludziom podáły/ y przymowki ták częste przeciw maiestatowi świątobliwemu/ ono Elogium z konceptu narodow wszytkich zbiły. Oyczyzno miła rada

sie ty

sie ty zá obcemi ſtroiami y obyczaymi wnc śiſz / kładźć y obcy ſtroy / y obcy obyczay na oczy. Szláchtá Rzymſka kiedyś miáſto naydrozſzego kleynotu/ ſerce złote ná pierśiách ſwych nośiłá/ ná ktorym przodkow y zácnych Rzeczypoſpolitey Regimentarzow były twarzy konterfetowane. Chwyć śie ty ſtroiu tegọ/noś ſerce ſwoie/ Krolá y Paná ſwegọ iesli nie w pierśiách/przynamniey ná pierśiách/ poważay Maieſtat/ afectem iák nayśćiśley do śiebie przyćiſkay. To ſtroy. Owoż obyczay. Carolus Fridericus Xiąże Kliweńſkie y Juliáceńſkie przy Herbie ſwym Xiążecym/kázał też ſobie drugi táki wyryſowáć. Tárcza ná ktorey były ſercá ludzkie zágęſzczone z napiſem Włoſkim: Beniuolentia boniſſima guardia: *zyczliwość ieſt naylepſzá ſtraż.* Chwyc śie ty obyczaiu tego/ryſuy Polaku przy Orle ſwoim / ryſuy Litwinie przy Pogoni ſwoiey táka tarcza/ ktoraby wſzytkich poddanych ſercá obiela / y Pánu zniewoliłá/ Wierz mi żeby śie zá tą tarczą y maieſtat Krolewſki/y Oyczyzná twoiá w cale y beſpiecznie od wſzelkich nieprzyiáćioł ośiedźiáłá. Ćieſzyło by śie

Roſin.

Salomon à Carlano.

by śie ćiáło Rzeczypospolitey nászey dobrem y cáłym zdrowiem/ gdy by serce swe opatrowáło tákim orężem.

Boleie to serce teraz.

To serce násze Krol Pan nász Miłościwy teraz ćiężkim y nie vtulonym żalem barzo boleie. Mæstum factum est in dolore cor nostrum. *Stáło śię smetne w żalu serce násze.* Czemu? bo śię temu sercu wszytko iuż opák dźieie. Było to serce nie dawno wpoyśrzodku. Z iedney strony

Psal. 127.

Vxor sicut vitis abundans in lateribus domus. *Zoná iáko winna máćicá płodna w kaćiech domu.* Z drugiey strony Filii sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ. *Synowie iáko latorośli oliwne około stołu.* A teraz co? po iedney stronie potomstwá gromádá: po drugiey iuż Małżonki niemász do wypiástowania spolnych kleynotow pomocniczki/ niemász nie rozdźielney żywotá towárzyszki/ niemász stárośći podpory. Należało y należy temu sercu członki insze ożywiáć y tuczyć. teraz samo vtraćiło Sistolen y Diástolen/ to iest/ respiratia/ y wytchnienie swoie.

Przyczyny tey boleśći.

Eccl. 26.

Kedy my czytamy. Gratia super gratiam mulier casta & pudorata. tám Oleáster czyta Respiratio viri mulier

mulier casta & pudorata. *Wytchnienie meżá iest białagłowá czysta y sromieżliwa.* Vtráciło ktemu sytość swoie. Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit. *Wdźięczność żony pilney vćieszy meżá swego, y wytuczy kośći iego.* Sercu temu należy vszánowanie/ straż y wszelka ochroná; á ktoż wiecey strzegł zdrowia Krolá Iego Mośći: kto ná bárziey szánowáć vmiał nád te/ ktora nie mowie rownie z swoiem/ ále wyżey zdrowie iego nád swe kłádłá/ y z iednego dniá rádá by mu byłá dźieśieć vczyniłá: Mulieris bonæ beatus vir, nam numerus dierum illius conduplicabitur. *Niewiásty dobrey błogosłáwiony mąż: bo liczbá lat iego dwoiáka.* I możeż to serce ná sobie przewieść/ áby po tákiey szkodźie/ y dogody swey vtráćienie nie boláło/ nie truchláło: Przepędźił Abraham z Sara żona swoia lat coś nád sto; á przećie kiedy vmárłá w mieśćie Arbee. Venit Abraham vt plangeret & fleret eam. *Przyszedł Abráham áby żałował y płákał iey.* Krol Iego Mość Pan nász z Náiáśnieysza Małżonka swoia lat spełná trzydźieśći nie mieszkał; co zá dźiw że plangit & deflet eam. Mæstum est cor nostrum. *Smutne*

Eccl. 26.

Eccl. 26.

Gen. 23.

tne iest serce náße. Czemu? A czemu synogár-licá po towárzyßu teſkni! á ták teſkni/ że ná żadney źieloney gáłązce nie vsiądźie! Czemu ie-len po łáni w głębokiey pußczy labirynt záße-dßy leży/ schnie/ y ná słońce śie przez dni kilká nie vkaże! Do ieleniá y łániey stadło małżeńskie
Prou. 5. pismo swięte stosuie. Cerua chariſſima & gratiſſimus hinnulus, vbera eius inebrient te, & in amore eius delectare iugiter. *łáni namilßa, y ielonek nawdźięczńieyßy, pierśi iey niech ćie vpáiáią, á w miłośći iey kochay śie vstáwicznie.* Czemu pálmowe drzewo po wyćięćiu drugiego/ przy ktorym rosło vsycha/ y z liśćia obnážone bywa! Dowćipni Egypćianie stadłá małżeńskiego dáwáli konterfet dwie pálmy wedle śiebie rostące/ y iákoby ná śie pátrzące. Była iedna Pálmá w Brunduziey/ druga w Edrunćiey. pierwßa ták
Pierius. długo byłá niepłodna/ áż drugá podrosłá; że śie z dáleká vyrzáły/ y przywitáły gałęźiámi. Dla czego też gospodarze Pálmy ták ßczepią áby ná śie patrzały/ á ieśli można/ gáłęźiámi dotykáły. Pámiętaćie też y sámi/ że kiedy śie Krol Pan náß dźiśieyßy/ dla przyiáźni w dom

Ráku-

Rákuskimysłámi y rádámi zápuszczał/ bito w mińcy złote Portugały/ ná ktorych rysowano dwie pálmy nád rzeką stoiące. Nápis Amor distantia iungit. *Miłość rzeczy odległe łączy.* Aliści dźiś / o nieszczęsna odmiáno/ pálmá od pálmy odćięta. Rysowáć by teraz pálmę iedne stoiącą / á poniekąd więdnieiącą/ drugą leżącą. Położyć by tám inszy napis/ Mors coniuncta seiungit, *śmierć rzeczy złączone rozłącza,* á okrzyknąć ćie niezbedną śmierći onym płáczliwym strádnego Agágá/ wszytko co miáł przytomnego y miłego/ opuszczaiącego/ głosem; Siccine separas amara mors, *y tákże oddźielasz gorzka śmierći.* Oddźielasz Naiáśnieyszą małżonkę od Náiáśnieyszego małżonká: Krolową od krolestwá/ Rodźicielkę od Potomstwá. Pod támtenże czás xdáwánia sie Krola Jego Mośći w dom Arcyxiężny Rákuskiey / o Naiáśnieyszą małżonkę/ wyszłe było tákie drugie symbolū Herb domu Rakuskiego. Orzeł czy ieden dwie głowie maiący; czy dwá/ z ktorych ieden w drugiego wrosł/ tylko sie głowámi od siebie dźielące: Ná dwuch gło-

Salomon à Carlano.

1. Reg. 5.

Salomon à Carlano.

wách dwie koronie/ á ktemu Herb Polski Orzeł o iedney głowie/ korone też swoie máiacy. Napis. Post animos sociasse iuuabit. *Potym sie y sercá ztowárzyßa.* Bodayże było długo ná ten towárzyski dwuch serc zwiazek pátrzyc; boday sie byli nierozdzielnie ci Orli zsoba iednoczyli; ále nieszczesna smierc zawisnym sierzpem swym zwiazek serc małżeńskich rościelá/ Orły z gromádzone rozpłoszylá: Słyszałem o stárożytnym Xiażat Lotháringiey Conterfecie: trzech ptakow lecacych iedna strzała rázonych y náwylot przeszytych. nápis. Dederitne viam casusue Deusue. *Podálli droge lubo trefunek, lubo Bog.* Dokázał tey sztuki Godefredus Bullonæus pod on czás/ ktoreg Chrześciánie Hierusalem byli oblegli: w ktorey expediciey on był wodzem/ á dostawszy miásta pierwszym Krolem. nie radbym rownał nieszczeście do szczesciá; atoli widze/ że iedná potezna bohatyrká smierc iedna strzala w kilku Orłow Náiáśnieyszego Páństwá Rákuskiego y Krolestwá Polskiego vgodziłá! O nie litościwá/ lubo dowćipna/ w tym nieszczesnym rázie Amázonko/ ktoż sie godnie vstárży ná nieubłagane

Parad. in symb. Hero.

błagane

błágáne okrućieństwo twoie? iákeś wiele Náiá- śnieyszych osob/ Xiestw/ Krolestw/ Náiáśniey- szey CONSTANCYEY śmiertelna ráne zádawszy/ vrázilá! wszytkieś niemal Europe rozkwililá; wszytkim żal/ ták świątobliwey/ komuś krew- ney y powinney; komuś Pánicy.

Lecz tobie Náiáśnieyszy *ZYGMONCIE III.* Krolu Polski nie tylko żal/ ále nieoszáco- wana szkodá. Bo tobie ile w tych leciech niezno- śna małżonki vtrátá: w ktorey. Perdidisti animæ solatium, vitæ subsidium, annorum lactamentum, labo- ris adiumentum, fortunæ vtriusque participium. *Vtraćiłeś sercá vćieche, żywotá pomoc, w le- ćiech pośiłek, w pracách rátunek, w szczęśćiu y nieszczęśćiu vczestnictwo,* Radbym ćie w żalu pomiárkował; ále niech ćie pomiárkuie práwo sámo pospolite/ pod ktore y nawiększy Monár- chowie y naywiększy ich przyiaćiele podpádáia Statutum est hominibus semel mori. *Padł dekret áby ludźie raz vmieráli.* Sroga Krolowa iedná/ po wszytkich Krolách/ Krolowych/ y krole- stwách proporce swe rośćiaga/ nikt śie by dobrze nániewinnieyszy Tyráńskiemu regimen- tu iey nie oprze. Regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen

Sopater ad Amer in Epist:

Co ma Krolá Pána w żalu miárkowáć.

1. Natury ludzkiey conditia:

Rom 5.

Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt. *Krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyzeszá y ná tych też ktorzy nie zgrzeszyli.* Chcąc Democritus Philozoph Dariuszá Królá pocieszyć po śmierći też małżonki swey płáczącego/ obiecał mu ią do żywotá przywrocić/pod iedną tylko Conditią: áby mu troygá ludźi imioná dano/ ktorzyby nigdy w żałobie nie chodźili / nigdy krewnych y przyiaćioł śmierći nie płakali. Szukano tákich trzech po wszytkim Krolestwie Perskim/á nie náleziono. Zá czym rzekł Philozoph. Vides ò Rex quàm ineuitabilis sit omnibus fati necessitas, nefas est deflere, quod nefas est deuitare. *Widzisz Miłościwy Krolu, iáko niepochybna iest wszytkim śmierći potrzebá, nie słuszna płákáć, czego śię nie można vwiárowáć.* Ieśli też ty Mieśćiwy Naiáśnieyszy Krolu oczymá twymi Krolestwo swoie Polskie y wielkie Xiestwo Litewskie obieżysz/ ledwie kogo znaydźiesz/ ktoryby też ná swą domową (acz ći z twoią/ żadná śie szkodá nie zrowna) przez śmierć vtrátę nie płákał. Płácze ktoś Oycá; ktoś Bratá; ktoś Syna; płácze tá y owá przednie zacna familia ze krwie

Iulian. in epist: ad Amerium.

swey

swey známienitego młodźiana/ z ktorego Oćiec stárośći podpory/ dom Ozdoby/ Rzeczpospo- lita pomocy oczekiwáłá. płácza y inni innych; á- le ná te frasunki wielkie vlżenie *Cōmunis fati necessitas*; *Pospolita śmierći potrzeba*, omnes morimur & ſicut aquæ in terram dilabimur. *wßyſcy vmierámy y iáko wody w ziemię śię obrácamy.* Barziey Miłośćiwy Krolu w żalu vmiarkuie ćie twoia wielka wspániáłość ánimußu/ ktorá wielkie stosy meżnie nieraz przyięła/ ktora odmienne fortuny losy w roznych occáſiách skromnie poniosłá/ tá mowie nie dopuścić wodzow żáłośći vpußczáć. Prawdać to/ że cięßko tego/ co miło sercu było/ nie żałowáć/ pamiętam co mowił Euphrantes małżonkę vtráćiwßy. O Philoſophia quam præcepta ſunt tua oneroſa, amare iubes, & ſi quis amiſit quod amabat, dolere prohibes. *O Philoſophia iáko vſtáwy twoie ſą ćięſkie, miłowáć każeß, á ieśli kto co miłował vtráćił, żáłowáć zákázuieß.* Wßákże przewodźi więcey ná Krolách sercá meżność/ niżli ná Philoſophách madrość. Fortuna ſusdeq; verſat ōnia, Regalis tñ animi potentia ipſius fortunæ ſiſtit rotam. *Fortuna Ko-*
lem

2. Reg. 14.

2. Wſpániáłość ánimuſzu Krolewskiego.

S tobem er 27. de triſtit.

Laur. Iuſt.

łem wßytko obráca. Ale krolewskiego ánimußu moc koło sámoż fortuny záſtánawia. A nay-
3. Opatrzność Boska. barziey ſam ćie Bog w żalu twoim pomiárkuie/ ktory iák Intelligētia Niebem/ták ná ktorą ſtronę chce obraca ſercem Krolewſkim; niechći ten litośćiwy Pan ſmutek mnogiemi y rozlicznemi nágrádza poćiechámi/ niech ći dni ná pomoc y ſprawowanie kroleſtwa przymnaża. o co my ręce wznoßąc / nie przebránego maieſtatu twego Boże proſiemy.
Pſal. 20. Domine in virtute tua lætabitur Rex, & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer &c. Vitam petiit à te & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſeculum & in ſeculum ſeculi. &c. Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo, quoniam Rex ſperat in Domino, & in miſericordia eius non commouebitur. *Pánie w mocy twoiey rozweſeli śię Krol, á w zbáwieniu twoim rozráduie śię wielce &c. Zywotá prośił v ćiebie, y dałeś mu przedłużenie dni ná wieki, y ná wieki wiekom &c. Rozweſeliß go w rádośći twarzą twoią. Bo Krol nádźieię ma w Panu, á w miłośierdźiu náwyzßego nie będźie porußony.*
Pſal. 60. Dies ſuper dies Regis adiicies, annos eius in diem generationis & generationis. *Dni ná dni krolewskie przyczyniß: látá iego áż do dniá narodu y narodu. Fiat. fiat.*

ZAŁO-

ZAŁOBA
Naiáśnieyszego Krolewskiego Potomstwa

Iáśnie Wielmożnego Senatu/ Szláchecкiego Kołá/ y Pospolitego człowieká.

Contenebrati sunt oculi nostri.

Záćmiły śie oczy násze.

A Coż ia przez oczy Rzeczypospolitey nászey mam rozumieć? iedno ćiebie Náiáśnieysze Krolewskie Potomstwo/ Was Naiaśnieyszy Krolewicowie/ Ciebie Naiáśnieysza Krolewno. Ták kiedys Tobiaszowa żoná syná swego w Tob: 10. dalek:

dáleki Kray odeszłego Tobiaszá młodego ná zywálá. Vt quid te misimus peregrinari fili mi lumen oculorum nostrorum. *Ná cożesmy ćie w dáleka kraine puśćili synu miły, świátło oczu nászych.* Jesli Oyczyzná nász iest misternym z wielu członkow złożonym Ciáłem: co są oczy w ćiele/ tośćie wy są w naszey Oyczyznie. Niemász nic nád oko w ciele ludzkim ślicznieyszego: nie ma też nic nad was oyczyzná nász kosztownieyszego. Kiedy do Korneliey Gracchow Rodźićielki/ zacna iákaś białagłowá z Campaniey w gośćine przyiácháłá/ popisowáłá sie przed nią złotem/ srebrem/ drogiemi kámieńmi/ zacnym/ y kosztownym noszeniem / á prosiłá áby iey też wzáiem swe kleynoty Cornelia vkázáłá; a ona ták długo roznowe znią o roznych materiách rozćiagnełá/ aż sie synowie iey z szkoły z wroćili/ y skazawszy ná nie rzekłá. En habes lautam suppellectilem meam, omnia ornamenta thesauros ac delitias meas. *Oto masz dostatni sprzet moy, wszytkie ozdoby, skárby y roskoszy moie.* Temi śie własnie skárbámi/ temi kleynotámi Rzeczpospolita nászá popisuie. Toba Náiaśnieysze krolewskie

Krolewskie potomstwo oczy R. P.

Czemu?

Czemu są

Nicol. Verniulæus in prat. orat:

lewskie Potomstwo. Jeśli Oyczyzná nászá iest Orlica/ wyśćie oczemá tey Orlicy/ ktore Ex inaccessis rupibus contemplantur escam. Wy z daleká patrzyćie ná swoy pokarm. ná Biskupstwá/ Xięstwá/ Páństwá/ y cáłe Krolestwá / ktore wam práwicá niebieska zgotowáłá: bośćie wy oney Mátki Potomstwo/ o ktorey snać/ rzekł Prorok. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est, & fructus & frondes eius creuerunt ex aquis multis, & factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra dominantium & exaltata est statura eius inter frondes & vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorũ. *Matká twoia iáko winnicá we krwi twoiey przy wodźie náſádzoná, owoce iey y gáłęźie iey vrosły od wod mnogich, y były w niey láski mocne ná ſceptry pánuiacych, y podniosł śię wzrost iey miedzy gáłęźiami, y obaczyłá wyſokość ſwą wmnoſtwie latorośli ſwych.* Jeśli Oyczyzna nászá może śię iákim nazwáć źiemskim niebem/ wyśćie gwiazdy álbo oczy niebá nászego/ ktoremi nas ná niskośći położonych spoyrzeniem rozweselaćie / iásnośćią oświecaćie / ćiepłem zagrzewaćie/ influentiami vbłogosławiaćie/ dobrotémi obyczáiow y postępkow wá- Iob. 39. Ezech: 19.

 szych

ßych w wielką nadźieię o sobie podnośićie.

Zaćmiły się te oczy. Teraz lepák/o iák wielka ná tych oczách odmiáná. Contenebrati sunt oculi nostri. *Záćmiły śię oczy náße.* Chmura nam iákaś á bárzo ćiemna zápádły/ widziemy te oczy obfitemi łzámi zaláne/ słyßemy głosy śierotom zwyczáyne Mater nostra abiit & quando reuertetur? *Mátká náßa odeßła, á kiedy śię wróći?* Słyßemy threny y lamenty załosne Pupilli facti sumus absq; matre. *Sierotami zostáliśmy bez mátki.* Kiedy z iedney strony dostoynosć ich krolewska/ á z drugiey nießcześćie ich zá postrádániem Krolowey Jeyłmośći Pániey náßey/Mátki swoiey/ vpatruię. niewiem iáko te oczy náße názowię/ czy Naiáśnieyßemi? czy naćiemnieyßemi? Szedł

Gen. 35. Patryárcha Jakob do Bethel/ áby tám ołtarz zbudował/ ná ktorymby ofiárę Panu Bogu oddał; tym czásem mu Ráchel syná powiłá. Kiedy dźiećie miánowáć przyßło/ názwáłá go Benoni/ to iest filium doloris, *synem boleśći:* Oćiec lepák názwał go Beniámin/ to iest filium dexteræ *synem prawice.* Teraz mnie trudno osadźić iákie wam dáć imię; czy nazwáć was Benonami?

czy-

czy Beniaminámi? Bo pátrząc ná opátrzność Boską nád wámi/ ná krolewskie vrodzenie wá-
ße/ ná kwitnące prawie látá wáße/ rzekę żeście Beniaminámi: ále z drugiey strony pátrząc ná tákie w ktorym was widzę osierocenie/ muszę żálośnie mowić/ żeście Benonami. Pátrząc ná sczeście Krolá Páná nászego á Oycá wászego/ ták szczęśliwie zá łáską Bożą w tym krolestwie tuż niemal pod lat piećdziesiąt pánuiącego: rzekę żeście Beniaminami: ále z drugiey strony pátrząc ná ták cięßką ránę/ ktora zránilá serce wáße/ rzekę żeście Benonámi. Pátrząc náko-
niec ná ták szczęśliwe y ták blisko krwią z Krol-
mi/ z Monárchámi/ z Pány Chrześćiáńskiemi/ y z sámym Naiáśnieyßym Cesárzem Chrześćiáń-
skim zpowinowácenie wáße/ winßowáć wam szczęśćia tego muszę/ y mowić/ żeście Be-
niaminami/ synowie práwice: pátrząc zas ná to niespodziáne Naiáśnieyßey Krolowey Pániey y Mátki wászey od was odbieżenie/ mowić z żá-
łośćią muszę/ żeśćie filii doloris. *Synowie boleśći.* Benonámi. O názwisko nic. Rzecz sámá nie wypowiedziánie żálosna. W táiemnych Bo-
skich

ſkich rádách / y poſtepkách nie ſza ſtworzeniu ſperáć/áni ich dwornie roſtrząſáć; á wá prze‑cie/ ieśliby śie godźiło zkilka słow ozwáć/ o‑zwałbym śie zá wámi Naiaśnieyſzy Krolewico‑wie/ á przytoczyłbym ſtátut/ktory Bog przez Moyzeſzá Izraelſkiemu ludu podáć raczył.

Deut. 22. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris, & matrem pullis vel ouis deſuper incubantem, non tenebis eam, ſed abire patieris vt bene ſit tibi & longo viuas tempore. *Ieśli idąc drogą ná drzewie álbo ná źiemi gniazdo ptáſze naydźieſz, y mátkę ná ptáſzętách álbo iáycách ſiedzącą, nie bedźieſz iey brał, ále wolną puśćiſz, ábyć dobrze było, ábyś długo wiecznie żył.* Tákiieś Boże záżywał nád kurczęty ptáſzemi dyſkretij/ żeś od nich mátki odbieráć nie dopuſzczał/á nád Naiáśnieyſzym Krolewſkim Potomſtwem te‑goś nie zażył báczeniá/ ábyś mu Rodźićielki nie odbierał/ ážby go dochowałá doſkonale w boiáźni twoiey/ w cnotách wſzelkich wyćwiczy‑łá/ ná ſtany/ktoreś im náznaczył/obroćiłá. Ode‑brałeś/odłączyłeś/ná inſzy świát przenioſłeś / Coż zá dźiw/ że contenebrati ſunt oculi noſtri. *Zá‑ćmiły śię oczy náſze?*

Ciebie

Ciebie mi nawiecey żal Naiáśnieysza Anno Katharzyno Krolewno Polska/ ktoraś byłá/ Vnica matris suæ, & electa genitricis suæ, *Iedyna mátki swoiey y wybrana Rodźicielki swoiey.* Ciebie táno y nie podług czasu mátká odbiegłá/ Cui comparabo te vel cui assimilabo te Filia Ierusalē: cui exæquabo & consolabor te Virgo filia Sion? Magna est enim velut mare contritio tua, quis medebitur tibi? *Komu ćię przypodobam Corko Ierosolimska, ábo z kim porownam, ábo iáko ćię poćieszę Corko Syońska: ábowiem wielka iest iáko morze skrucha twoia, á kto ćię vleczy;* Nie mogę ćię porownáć z oną Sarą corką Raguelową: bo tę mátká pospołu z oycem z domu porządnie pocáłowawszy wypráwiłá. Apprehenderunt parentes filiam suam & osculati sunt eam & dimiserunt eam &c. monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere. *A viawszy rodźicy corkę swą, pocáłowali ią, y puśćili w drogę, vpominaiąc ią áby czćiłá świekry, miłowáłá mężá, rzadźiłá czeládź, dom sprawowáłá, á sámá śiebie záchowáłá bez przygány.* Ty iuż szczęśćia tego mieć nie możesz/ wypráwy od mátki nie weźmiesz / ná pomnie-

Nieszczęśćie Krolewny Ieymośći.

Thren. 2.

Tob. 10.

Florius. pomnienia nie vſłyſzyſz. Porownam ćie tedy z Valeria Rzymianką/ ktora gdy mátką w młodośći odumárłá/ orlica wychowálá. Pewienem tego że śię podeymie/ á ochotnie podeymie/ tego Orlica naſzá Polſka/ ábyć przy opátrznośći Naiáśnieyſzego Oycá twego ſłużyłá/ áby wiernie / vprzeymie/ życzliwie/ o dostoieńſtwie y oſobie Krolewſkiey twoiey obmyſláłá. Poro-

Valer: Max. wnam ćie z Corką Scypionową/ ktorą po Mátce ośierociáłą/ Oćiec do Afriki ná woynę wyieżdżáiąc/ wiernośći y vprzeymośći Senatu y wſzytkiego ludu Rzymſkiego zálećił: á oni ią nie tylko miáſto Mátki wychowáli/ ále y miáſto Oycá zá mąż wydáli: ták/ że ieden Orator Rzymſki dźiwuiąc śię oney ludu wſzytkiego vprzeymośći nápiſał. Illius qui Pater Patriæ fuit, filiæ

Co ią ćieſzyć ma. Populus Romanus' pædagogus fuit. *Onego ktory Oycem Oyczyzny był Corki, lud Rzymski dozorca był.* Vfamy y my Oyczyźnie naſzey miłey/ że śię nie da w tym Rzeczypoſpolitey żadney vprzedźić/ będźie y oná chćiáłá ták wielkie y ták znamienite lát kilkadźieśiąt przećiwko ſobie Królá y Paná ſwego Miłośćiwego á Oycá

twego

twegŏ Naiáśnieyszego/tákże Náiáś. Mátki twoiey okazáne dobrodzieystwa w tobie koronowáć/ y one wdziecznośćia ku niey/ á ku tobie służebna vczynnośćia zápieczetowáć. Gdyż rozumie Oyczyzna násza/ że do niey Bog śierot opiekun dał napomnienie przez Proroká. Amplectere natos istos usq; dum venio & præstem illis misericordiam quoniam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet. *Opiekay śie dźiatkámi temi aż przyde, y okażeim miłośierdźie, ábowiem wylewáia obfićie żrzodłá moie, y łáská moiá nie vstánie.* Ta niech bedźie Naiáśnieysza Krolewno w ták ćieszkim á serdecznym żalu poćiechá twoiá/ że lubos Naiáśnieysza Krolowa Mátke twoie o potrzebách twoich serdecznie obmysláiaca vtraciłá/ áfektes iednák lubo służebny/ lubo Máćierzyński w sercu wszytkiey korony/ y wielkiego Xiestwa Litewskiego/ przez to twoie osieroceńie wiecey rozniećiłá. Vfay Bogu że sie y ná tobie spełni obietnicá oná przez vstá Prorockie ogłoszona. Filiæ Regum in honore tuo. *Corki krolewskie we czći twoiey.*

4. Esdr. 2.

Psal. 4.

Toż mi też zábroni Jáśnie Wielmożni

Wielmo-

Drugie oczy R. P. Senatorowie. Wielmożni/ Mościwi Panowie Senatorowie/ was oczymá názwáć oyczyzny nászey: Zacharyasz Prorok widział siedm oczu ná kámieniu iednym/pytał sie v Anyolá. Qui sunt oculi isti? *Coli to zá oczy*/odpowiedz vsłyszał. hi sũt oculi qui discurrunt per vniuersã terrã. *te sa oczy ktore przebiegiwáia wszytke ziemie.* Wász ći to własny konterfekt/ wam należy biegáć po wszytkiey ziemi/wam vpatrowáć niebespieczeństwá/ á iákoby na iákiey vstáwicznie być strażnicy / z dáleka pogladaiac/co złego y dobrego ná miłą oyczyzne przyść może: wiec was z łaski Bożey nie siedm/ ale niemal do połtoru set/ tak iżkto Polske násze bespiecznie nazwać może. Argum centoculum, y orłá iey przyrownáć do orła onego Ezechielowego/ ktory był pełen oczu antè & retro, *y z przodku y ztyłu.* I winnismy wszyscy iako za inne znamienite dobrodzieystwa/ tak y záto w Oyczyźnie nászey Panu Bogu dziekowáć. Abowiem/ vbi multa consilia, ibi salus. *Gdźie mnoga rádá, tám y zdrowie.*

Zach 3.

Czemu?

Ezech: 1.

Prou. 11.

A te oczy iako widze ciemnościámi zaszły

Conteno-

Contenebrati sunt oculi nostri. *Zaćmiły się oczy naszę.* Ile was tu widzę/ á przednieyszych widzę/ w szytkich smutną żałobą pokrytych widzę. A/ nie lżać też było inaczey czynić. Krolowa J. M. zá żywotá swego nabawiła was iásności/ słuszna aby po ześciu swoim nabáwiła was tey zwierzchney ćiemności. Wszák kiedy Xieżyc ná schodźie; gwiazdy bledniejá; kiedy szczep drzewa vschnie/ to y gałąski wiednieią. Dawid Krol każe wszytkim płákáć ktorzy iákiežkolwiek dobrodzieystwa od Saula otrzymáli/ czemu? Qui vestiebat vos coccino in delitiis, & præbebat ornamenta cultui vestro, *Ktory was przyodźiewáł w kármázyn w roskoszách, ktory dodawał ochedostwá złotego ubiorom wászym.* Spoyrzy też kożdy po swych stárostwách/ kasztelaniách y innych Dignitárstwách/ ktore przez przyczynę tey Pániey otrzymał; rozumiem że ten obsitych lez z oczu swych ciekacych nie będźie mogł zátrzymáć Sextia sláwne miástá Sextos sláwna córá/ orłá iednego piástowálá/ pielegowała/ y do słusznych lat z młodości wychowálá/ orzeł był tego wdźieczen/ nie tylko zá żywotá obłowy iey noszac: ále też po śmierci/ kiedy ią podlug oby-

I te się oczy teraz zaćmiły.

2. Reg. 1

Maiol.

czáiu pogáńskie° palono/ w ogień się vmyślnie wrzucił/ y pospołu z mámką y piástunką swo- ią w wągl y wpopioł się obrocił. Orle koron- ny / nie Sextia cię/ ále Naiáśnieysza Krolo- wa Dobrodzieystwy w przednich członkách twoich Senatorách obdárzała; rozumiem że zá żywotá iey poczuwałeś się w wdzięczności: teraz kiedy Pani miłościwa przez śmierć vmár- łá/ y w ziemie się w proch y w popioł obrocilá/ podług conditiey narodu ludzkiego; wrzuć się y ty znią wespoł wziemię/ rostocz się w proch y w popioł przez litowánie/ y sercá skruszenie.

Trzecie oczy R. P. Szláchtá.

A Nie tylko Ich Mość pp. Senatoro- wie/ ále y kożdy Sláchćic/ y kożdy Oy- czyzny tey obywátel/ iest też swym sposobem

Ezech. 1. teyże Oyczyzny okiem. Widział Ezechiel nád rze- ką Chobár/ woz ieden misterny w ktorym nie tyl- ko ćiągnące źwierzetá/ ále y po bokách toczące się kołá oczy miáły. Totū corpus rotarum erat oculis plenū in circuitu ipsorū &c. *Wszytko ciáło kol było o- czu pełne wokręgu ich.* Jáko przez tamtē woz po- dług Euthimiuszá rozumieć się może krolestwo

wszel-

wszelkie práwowierne/pogotowiu y násze Polskie/ná ktorym Bog opatrznośćią swą zasiada/ śkie/ná ktorym Bog opatrznośćią swą zasiada/ mądrośćią rządzi/á wszechmocnośćią swą tryumphy przez Námiestniki swe Krole odpráwuie. Dominatur excelsus in Regno hominum. *Pánuie naywyższy w Krolestwie ludzkim:* Jáko przez źwierzetá ćiągnące/známionuią sie Senatorowie/ ktorzy dobrá pospolitego pilnuiąc y ono promowuiąc/ są y ludźmi dla rády obecney. Et Ioseph natus est homo Princeps fratrum, firmamentũ gentis, stabilimentum populi. *A Ioseph narodźił śie człowiekiem bráćiey Xiążećiem, narodu vtwierdzeniem, ludu vmocnieniem,* Są y Orłámi dla rostropnośći/ y opátrznośći. Oculi Aquilæ prospiciunt delongè: *Oczy Orle vpátruią z dáleká:* Są y Lwámi dla wspániałośći y mężnośći. Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. *Lew namocnieyszy z źwierząt, ná żadnego śie potkánie nie vleknie:* są nawet y wołmi/dla prac/ktore dla otrzymániá pożytkow Oyczyzny ponoszą. Dwánaśćie wołow morze miedźiáne dźwigáło. Jáko/mowie/wóz/Rzecz pospolita/źwierzetá Senatory: ták kołá stan szlachecki y

Dan: 4.

Iob. 19.

Prou. 31.

1 Reg. 10.

inny

Ná co ſzláchckie koło ma mieć oko ile ná ſeymách.

inny poſpolity znaczą: wßák y wy sámi w ſwym iezyku Szláchte kołem Rycerſkim nazywaćie. Ja życzę áby te náße Rzeczypoſpolitey kołá były pełne oczu/ to ieſt áby káżdy podług conditiey y wokacyey ſwoiey vpátrował to/ coby też z niego ku zdrowiu Rzeczypoſpolitey poćmogło/ á oſobliwie życzę kołu Szláchecſkiemu oczu/ áby trzy rzeczy ná Seymách oſobliwie vpátrowało/ ná wizerunk tych kol Ezechielowych patrząc.

Jedná: że Ezechielowe kołá pod ſpráwowániem Bogá/ y iego namieſtniká Królá będąc: iednoſtáyną zgodę z ſobą trzymáły/ ták dálece że Aſpectus rotarum & opus earum, quaſi ſit rota in medio rotæ. *Pozor koł y robotá ich byłá, iákoby koło było w poyśrzodku kołá.* Piekny by to y v nas pozor/ kiedyby ku lepßemu Rzeczypoſpolitey/ ieden powiát w drugi ſententią ſwoią wpadał. Chwiała ſie kiedys Lacedemońſka Rzecz poſpolita/ y gdy ſie nárádzáli/ iakoby ſie w cale oſtali/ Iſſeus Sophiſta przypomniał im ieden wierß Homera: ſcutũ hæſit ſcuto, galea galeæ atq; viro vir, ſic ſtate vt ſtetis. *Tarcza trzymała ſie*

Philoſtratus in Sophiſtis.

tarczy

tarcze, przyłbica przyłbice, mąż męża, ták ſtoycie ábyśćie ſtáli. Á ia iáko Chrześcianom przypomnię wam Páwłá S. náukę. Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi quæ ſocietas ſpiritus &c. Idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, id ipſum ſentientes, nihil per contentionem &c. non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum. *Ieśli iaka pociecha w Chryſtuśie, ieśli iáka vćiecha w miłośći, ieśli iákie towarzyſtwo Duchá, ábyśćie iednoż rozumieli, iedne miłość máiac, zgodni, iednoż trzymáiac, nic przez ſwar. &c. nic co ſwego ku priuaćie vpátruiac, ále co innych.* Philip 2.

Druga: że Ezechielowe koła nie tylko z ſobą śie zgádzáły/ále y z źwierzętámi. Cum ambularēt animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea, & cùm eleuarentur animalia de terra, eleuabantur ſimul & rotæ. *Kiedy źwierzętá chodźiły, chodźiły weſpoł y koła, kiedy śie źwierzęta wznośiły wznośiły śię oraz y kołá.* Koniecznie też tego trzebá/áby kołá Szláchecki z Senatormi śię zgádzáły. Lyra (mowi Cyryllus) nō ſuauiter ſonat, niſi chorda inferior ſuperiori concinat. *Nie wdźiecznie lutnia gra, ieśli śie ſtroná niżſza z wyżſzą nie zgadza.* W Puteolách w Campaniey po wielu ſzcześliwych woynách y Ezech. 1. Ioan Coſmin.

trium-

triumphách zbudowáłá byłá Rzeczpospol: Seruiusowi Ascandremu Hetmánowi páłac wielkim kosztem y misterstwem. Izby rożne/ iedne z drugiey w ktorych ták Obłoczyście skle- py łámano/że co wiedney izbie mowiono/to się we wszystkich izbách / przez Echo/ ábo odgłos oddáwało. A woż kiedy się Hetman z Pulko- wnikami narádzał/lud woyskowy po izbách in- nych rozsádzał/ á kiedy deliberatią záwierał głos podnoszac mawiał: *ita decernimus ták sta- nowimy*, ná tych miast odgłos wszystkich go- towość ná głos Hetmáński oświádczał. Imus, *idziemy*. V nas że nie táka robota izbe Sená- torska y Poselska wystáwiono/rzadko się te izby stucháią.

Trzecia: że w tych Ezechielowych Kołách był iákiś Duch y żywot/ ktory ie gdźie chćiał obrácał. Quocūq; ibat Spiritus, illuc eunte Spiritu & ro- tæ pariter eleuabantur sequentes eum. *Gdźie śię kol- wiek Duch miał, tám y kołá o raz podnośiły śię idac zánim:* Duch nász Stárepolski y Stá- rolitewski nie tylko iest Duch wolnośći/ktorem nie raz potrząsáćie / ále też Duch powolnośći

Ezech: 1.

ku

ku Pánu/ gorliwey przychylności ku práwu/ ktory nam Duch Bernát S. de natura amoris opisał. Rotæ in quibus est Spiritus vitæ, semper inclinãt in voluntatem Domini perficiendam; nec reuertuntur ad faciendam suam; si iubentur præesse, præsunt in solicitudine; si subesse, subsunt in humilitate: si coesse in charitate: si Prælati sunt, sicut patres ad filios: si subiecti, sicut filii ad Patres. si conuenientes, seruos omnium se faciunt. Day się nam Pánie chlubić tákim Duchem Polskim y Litewskim.

Te Oczy Koła Rycerskiego teraz się záćmiły. Oculi nostri contenebrati sunt. po śmierći Naiáśnieyszey CONSTANCYEY Krolowey Polskiey Pániey swoiey miłośćiwey. Bo wiedzą iáką Pánią stráćiły/ stanu swego Patronkę/ wolnośći swych obrońićielkę/ potrzeb swych opiekunkę. Owi ktorzy bobrow są wiádomi/ znáć dawáią/ że máią porządne w swym rodzáiu ná rożne stopnie/ iák Rzeczypospolitey iákiey rozłożenie/ maią miedzy sobą regimentárzą/ iákoby to krolá/ y przy boku iego towárzyszkę/ iákoby to Krolowa: máią Pány/ iákoby to Senatory: maią Szláchtę: maią też niektorych do roboty/ to iákoby gmin pospolity. Owoż kiedy álbo Regimentárzá/ álbo towárzyszkę iego śmierć

Y te się oczy zaćmiły.

go śmierć vmorzy; Senatorowie przez godzin kilká straz smutna odprawuia/ á Szláchtá ná lad wychodzi zgminem/ y mieyscá kałużystego dostawszy w błocie sie waláia / odmiáne przez to załobna ná sie biorac. O pszczolách też Naturalistowie pisza/ że po śmierci Krolowey swey miodu nie zbieráia/ áni rábiáia/ owszem plastry psuia/ á poniekad iákoby sáme obvmieráia. co onich y Chryzostom S. znáć dáwa Áto y nieme zwierzatká czuia co to pozbyć kogo wrodzie swym przodkuiacego. Stanie Szláchecki w takieyże vtrácie swoiey/ bierz sobie zá wizerunk Bobry / zdobyway sie ná bárwe załobna/ ktora bys smutek swoy po nierowney szkodzie pokázował. Staniel Nieyscki/ bierz też ty wizerunk załoby swey od pszczołek. o przelatywániu sie po wesołych łakách/po wdzie cznowonnych kwiatkách/ teraz nie pomysłay/ miodu roskoszy swoiey do vlá nie przynászay/ ále sie ná mysli smutne w mieszkaniu smutnym zdobyway. Iákoż muszeć to pochwalic Wilno stołeczne Xiestwá Litewskiego miásto/zes po smierci Pániey swey miłosciwey

afekt

Homil. 11. in Math:

Opis żału Wilenskiego.

affektku Maiestatowi pokázáło. Szláchetna Ráda Religiey Rzymskiey y Græckiey ná żáłobe sie doroczna obowiazáłá/ Muzyki do roku y ná weselách zákázáłá/ sady na Ratuszu pod żáłoba ścian y stołow odpráwuie. Nabożeństwo sie w Kathedralnem Kośćiele zaczeło załomsza vroczyśćie/ przez Jaśnie Wielmoż: J. M. Xiedzá Abráhama Woyne Biskupá Wileńskiego przy Assistenciey wielu Przednich Ich Mośćiow PP. Senatorow/ wszytkich Deputatow/ wielu stanu SzláchecKiego ludzi/ y w wielkim mieszczan gminie odpráwowáłć. Miásto we trzy dni potym/ w Kośćiele swym fárskim/ toż nábożeństwo przez Kápłany swego Kośćiołá prowádziło: záprosiwszy przy nich ná Zalemsza J° Mśći X. Jerzego Tyszkiewiczá Methońskiego Biskupá/ Wileńskiego Suffragáná/ przy obecnośći znowu kilku Senatorow; dobrego szláchty groná/ y wszytkich obywátelow swoich w niezmierney gromádźie wypráwiło. Przyłożyła sie y Academia z swa powinna vczynnośćia do teyże załobney vroczystośći/ rozwieszonemi po śćiánách Threnami/

 lamen-

lametnemi polskim y łacinskim iezykiem wierszámi płáczliwie mowionemi/ tákże y ozdobnym do żałości wiodącym krasomowstwem. Poszło potym po wszytkich kościołách ták Rzymskich/ iáko Græckich nabożeństwo. Katafálki ácz wszędzie foremne wystawione/ wszákże w tych Kościołách ná foremnieysze/ w Zamkowym/ Fárskim/ świeto Kazimirskim / świeto Troieckim Ruskim. Ná kozdych Conterfet Krolowey Jeym: Obrázy/ Emblemata/ y nápisy ksztáltne: Ná Farskim napis był celny. In humanis non est CONSTANTIA rebus. Zgoła wszyscy Threnu Jeremiaszowi pomágáli. Contenebrati sunt oculi nostri, *zaćmiły śię oczy násze.* Affekt to służebny sprawuie narodu ku Páney swoiey/ sprawuie przychylność ku Krolowi Jego Mości Małżonkowi iey smutnemu / á Pánu nászemu

Diod: Sicul. Miłościwemu. O Murzynách piszą że ták Królá Páná swego we wszytkim násláduią/ iż kiedy Krol dlá bolu głowe wiąże/ wszyscy poddáni głowe wiążą/ kiedy reke/ rece/ lubo zdrowi/ ná bindách noszą/ kiedy Krol nachrámuie/ wszyscy náchrámuią. A to ku Panu affekt na narodách

támtych

tamtych/ y rzeczy poniekąd niesłuszne wymága. Chwale ćie też w tey mierze narodźie nász Polski y Litewski/ że kiedy Krol Pan twoy żáłuie/ y ty záłuiesz/kiedy żałobe nośi/ y ty swoie száty świetne odmieniasz w żałobne / poćiech sobie zwyczaynych dla wálnego fráſunku vymuiesz. Niechći to bedźie przed obcemi narodámi chwalebna/ przed Pánem Bogiem płatna. pomnażay sie bárźiey á bárźiey w tey ku Pánu vprzeymośći/ naywyższe° dawce prosząc/ áby y Máiestatowi iego/ y tobie poćiechy po smutku z innych miar obmyślał Day to Chryste Panie.

Co iest przyczyná tey ták powszechney żałoby.

Propter montem Sion, quia diſperijt.

Dla gory Sion/ że zginełá.

PEriklés wodz Atheński vmieráiąc tego sobie nawiecey winszował/ że

(iáko Plutarch piße) nulli ciuium suorum vestis atræ gerendæ causa extitit. *Zadnemu poddánemu żyiąc do żałoby przyczyny nie dał.* Piękne Elogium zá żywotá osoby ná godności posádzoney: lecz po śmierći rozumiem że wielką przyczynę do żałoby poddánym zádał/ kto żyiąc do żałoby nikomu przyczyny nie zádał. Záczym y nam dosyć przyczyny do żałoby/ że vmárłá Naiaśnieyßá KONSTANCYA, ktora żyiąc nikogo nie zatrwożyłá/ áni żadney żałoby nie nábáwiłá. Pára Patryárchow Moyżeß y Iakob wspominaią śmierć wielkiey oney w Isráelu
Gen: 36. Heroyny Rácheli/ Moyżeß pismem/ do ludu. Ia-
Gen. 48. kub słowem/ do syna. Co práwdá żálosna materya ludowi/ á pogotowiu synowi. Nie inßą przyczynę do żałoby podáią/ iedno te kilká słow. Mortua est Rachel. *Vmárłá Rachel.* Spodziewałem się od obudwu dłużßey Oratiey/ w ktoreyby wystáwili zacne iey vrodzenie/ zálećili religią/ ku Małżonkowi powolność/ ku przyiáćiołom vprzeymość/ ku narodowi żydowskiemu zásługi/ áby sercá wßytkich do vżalenia wzrußyli. áliści w krotką pußczaią/ niemal

pará

parą słow rzecz wielką odpráwuią Mortua est Rachel. *Vmárla Rachel.* Odpowiáda Titus Brostensis: Hoc ad dolorem satis, quippe omnem tam populi quam Filii iacturam vnicâ mortis voce, omnem dolendi materiã vnicâ Rachelis mentione consignarũt. *Ná tym dosyć do żáłoby, bo wßytke ták pospolita iák synowską vtratę pod iednym słowkiem, śmierći, wßytke żáłośći materyą pod iedną Racheli wzmianką zápieczętowáli.* Á mnie nie trzeba inßey przyczyny ßukáć ták powßechney żáłoby. Dość przyczyny. Mortua est CONSTANTIA. *Vmárła* CONSTANCYA. Nie więcey: Hoc ad dolorem satis. *Ná tym dosyć do żáłośći.* bo kiedy CONSTANTIą wspominam; przypominam owdowiáłemu Krolowi Jego Mośći Małżonkę / osieroconemu Krolewskiemu potomstwu Naiáśnieyßą Mátkę) krolestwu Pánią/ vtrapionem/ vbogim/ opiekunkę / wßystkich cnot krolewskich krotkie zebránie. Ktoby iednák chćiał wyráźniey wiedźieć co vtráćił/ y po iákiey ßkodźie ták wálny smutek nástąpił/ temu ia z Hieremiaßẽ odpowiem: że tá wálna żáłobá nástąpiłá. Propter montem Sion quia disperiit. *Dla gory Syon iż zginęła.* Acżkolwiek osoby Krolew-

Tract. in Genes.

Przyczyna ogolna żałoby

Przyczyna osobna załoby, Krolewskie rowno z innemi ludźmi z ziemie poszły. Co ieden Krol przyznawa. Sum quidem & ego mortalis homo similis hominibus, & ex genere illius qui prior factus est &c. & nemo ex Regibus habuit aliud initium: *Yiam ći śmiertelny człowiek podobny ludźiom, y z rodzaiu źiemskiego onego, ktory pierwszy vczyniony iest &c á żaden z Krolow niemiał inszego poczatku:* Wszakże iednák iáko miedzy źiemią á źiemią iest rożnica/ nie tylko owá/ że iedná zawiera wlonie olow/ druga miedź/ trzećia śrebro/ czwarta złoto: ále y táże iedna iest dolina/ á druga gora: ták ći miedzy ludźmi rożność zachodźi/ nie tylko owá (ieśli co ma do prawdy) ktorą vpatrzył Socrates v Platona/ że sáma natura osobom do regymentu przeznaczonym/ przymieszała złota/ ich poradnikom śrebra/ źiemiánom y rzemieśnikom miedźi y żelazá; ále naybárźiey tá/ że ludźie iedni są dolinami/ przez poddańska conditia. Mowił Bog kiedyś do Ammonowego plemienia. Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua filia delicata. *Czemu śie szczyćisz dolinami* (to iest ludźmi sobie hołduiącemi od Izraelá zabranemi) *vschła dolina twoia corko pieszczona.* To iest/ odeydźie od ćiebie

Sap. 2.

Roznica miedzy ludźmi prostymy y Panami.

Hier: 49.

od ćiebie lud w niewolą zaięty: drudzy ſą go-
rámi przez ſtanu wyſokość. Mowi Bog do ie-
dnego Xiążęćiá. Quid tu mons magne Zorobabel. *Zach. 4.*
Co ty goro wielká Zorobabelu? Naiaśnieyſzá
CONSTANCYA lubo ziemią byłá; gorą iednák; bo Krolowa
y Krolową / y Arcyxiężną byłć. A mamli ią do IM gora
ktorey gory ſtoſowáć / będę ią ſtoſowáł do gory Sionska.
Sionſkiey w piſmie świętym známienićie zále-
coney. Gorá Sionſka troiáką miedzy innemi
gorámi ma zálete.

Pierwſza że się Thronem y mieſzkániem Bo-
żym zowie. Sporządza ieden Magiſter Capelle Czemu?
Bogu cichą muzykę. Gdźie głoſy obracáć ká-
że: k Sionowi iáko ku iego mieſzkálnemu poko-
iowi. Pſallite Domino qui habitat in Sion: *Spiewayćie Panu Bogu, ktory mieſzka w Sionie.* cichą *Pſal 9.*
mowię muzykę; bo in pace factus eſt locus eius, & ha-
bitatio eius in Sion. *w pokoiu ieſt mieyſce iego, y
mieſzkánie iego w Sionie.* Rzeczećie: á wſzák w
Sionie byłá Dawidowá ſtolicá? Habitauit Da- *2. Reg. 5.*
uid in arce Sion, & vocauit eam ciuitatem Dauid.
*Mieſzkał Dáwid w zamku Sionskim, y nazwał
go miáſtem Dawidowym.* Jáko się ta gorá zo-
J wie

wie mieszkániem Bożym: odpowiadam: Szczęśliwa to gorá, ktora sie oraz y Thronem Bożym y Thronem krolewskim szczyci. Szczęśliwa krolewska osoba / przez ktora / z ktora / y w ktorey regimenta Pan Bog swoie wiedźie. Syracides ná vstá krolewskie patrzał: á przez vstá

Eccl. 8. iego ludzkie / mandaty Boskie brał. Ego os Regis obseruo & præcepta iuramenti Dei. *Ia vst Krolewskich pilnuie, á praw Boskich z vst iego záśiegam.* Szczęśliwsza lepák gorá osoba krolewska / ná ktorey Bog przez miłość swoie / y duchá swego mieszka / o tákiey śie mowić może. Mons

Psal 61. Dei, mons pinguis, mons in quo beneplacitum est Domino habitare in eo. *Gora Boża, gorá tłusta, gorá ná ktorey śie mieszkáć Pánu vpodobáło.*

I. Dla świątobliwośći

Táka gorá wzgledem swoiey światobliwośći byłá Naiásnieysza Krolowa Páni násza miłośćiwa. Bo oco śie oná wiecey stáráłá iáko o to / áby Bog w niey przez łáskę przemieszkiwał? Ktoś pátrzył ná iey Bogoboyne postepki, powiedz / co były? iedno spore ná łáskę Boża zarobki: Czy przeszedł miesiąc ktorego by dusze swey ná czas y razy kilka Sakramentámi nie posilała?

Okazaney w żywoćie pobożnym.

Czy

Czy przeszedł tydzień/ktore° by zysku iákie° znacznego duszy nie przysporzyłá: czy przeszedł dzień ktore° by Offiar Mszey kilku nie słuchałá/ y modlitew długich do P. Bogá nie wylewałá? czy presžła godziná/ ktoreyby sercá ku niebu nie wznosiłá? Wiedziałá że to są ścieszki nabywánia/ zatrzymánia/pomnożenia łáski Bożey/ ná ktore Krol ieden wszytkie náprowadza. Oculi Domini vias tuas custodiant, vt addatur gratia capiti tuo. *Oczy twoie niech strzegą drog Páńskich, áby przydana byłá łáská głowie twoiey.* Wiedziáłá że y Krolom ziemskim trzebá śie przez łáskę iednoczyć z Krolem niebieskim/ bo łáská Boża Krolestwá przy ludziách trzyma/ á niełáská oddala. Miáł Saul łáskę Bożą że non erat melior illo *nie było lepszego nadeń.* záwołał lud Viuat Rex. *Niech żyie Krol.* Á skoro łáskę Bożą vtráćił; Bog go też z krolestwá zepchnął. Proiecisti sermonem Dei,& proiecit te Dominus,ne sis Rex super Israel. *Porzućiłeś słowá Páńskie, porzućił ćię też Pan, ábyś nie był Krolem w Isráëlu.* Wiedziáłá co Cypr. S. powiedźiáł: En quantùm regalis pietas valet. Est ea tutamen Patriæ, pax populi, immunitas gentis, cura languentium, gaudium subditorum, serenitas maris. terræ fæcunditas, solatium pauperum, here-

Prou. 18.

1 Reg 15.

Lib. 12. de Abus c. 9.

hæreditas filiorum, ſibimetipſis ſpes futuræ beatitudinis. A iż Gratia eſt ſicut Paradyſus in benedictionibus. *Ieſt iáko ogrod Ráyski w błogosłáwieńſtwách.* Dla tegó się o rozmáitość kwiátow y owocow Ray- ſkich/ to ieſt cnot świętych/ ſtáráłá/ ktoremi ná wieczność zárábiáłá/ á doczeſnym życiem ſwoim wiecznemu żywotowi hołdowáła.

Iſabellá Krolowa Aragońſka miáłá ſym- bolum tákie. Para kwiatkow: ieden zwano Sele- nitropus, *mieſiecznik*, drugi Heliotropus, *Sło- necznik*, z napiſem. Sequor, & æternum ſpecto. Coli oná przez te kwiatki/ z ktorych ieden zá Xiężycem/ drugi zá ſłońcem się obrácał/ znáć dáwała: O- ná lepiey ſwoie wiedziáłá intentie. Ja wolałbym to Emblema Krolowey Iey Mośći Pániey náſzey malowáć/ iáko tey/ ktorá się y myślámi/ y mowami/ y ſprawami do nieba obrácała/ zá ie° powodem obroty ſwe kierowałá. Służy iey ten cudzoziemſki obraz/ y z tey miáry. Mamy ná niebie w ktorym Bog z świętemi ſwemi prze- mieſzkiwa/ dwoie luminaria, Luminare maius słoń- ce/ Chryſtuſá Páná. Luminare minus, Xiężyc/ ná- świet: Panne. Swoim tedy Selenitropem/ to ieſt iednym affectem obrácáłá się do Xiężycá: to

Bruſ.

ieſt

iest do Naswiet: Panny przez osobliwe nabożeństwo/ ktorey iák rada służyłá/ świádcza iey Koronki/ Rożánce/ do Czestochowy y do innych mieysciey czci poświeconych/ iáłmużny. Awa Krolowa ziemska bedac/ znałá sie być Krolowey niebieskiey służebnica. Tákci też ma być. Gdyż Bulhrida święta/ ile ia razy przez dzień Krolowa w roznych rozmowách názwano: tyle obrazowi Naświetszey Panny w wieczor kwiáteczkow oddáłá/ iákoby przez to tytuł swoy Krolowey/ ná te krolowa Anyelska zdáwáłá. Heliotropem lepák/ to iest affektem obracałá sie ku słońcu/ ku Iezusowi Pánu/ osobliwie w Sacramencie pod osobámi chlebá y winá záwártemu. Własciwe to domu Rákuskiego nabożeństwo/ od Rudolpha snadź pierwszego Rzymskiego Cesárzá poczatek maiace/ ktorego Naiaśnieysza CONSTANTIA, iáko była Familiey Corka: ták y áffectu ku náswietszemu Sacramentowi zostáłá dziedziczka. Oswiadczáłá to wielkiemi/ lubo w Communiách/ lubo w Modlitwách/ lubo w roznych szczodrobliwości occasiách/ y ozdoby tych świątości sposobách/ do-

W. nabożenstwo iey ku Naświęt: Pannie.

Collect. specul.

W. nabożenstwie ku Naśw. Sakramentowi.

wodámi. Wßákże tym nie mniey/że w dźień Bożego Ciáłá/corok w Processiey zá Náświetßym Sacramentem chádzáłá. Wtym roku kilká przed śmiercią niedźielámi/ że byłá gorącość wielká/ á iey iáko Xiężney w ciele będącey/trudno znośna: rozrádzano iey/áby swego obyczáiu poniecháłá; żádną miárą vsłucháć niechćiáłá/mowiąc: Nie day Boże/ w tym nabożeństwie vstáwáć/ w ktorym náß dom Rakuski śie obiera: bym mi vmrzeć/poydę á posługe Náświetßemu Sákrámentowi wyrządzę. O známienity á práwie Krolewski ánimußu. O godny ku pámięći wßelkiey potomnośći przykłádźie. Szłá záProcessią:tam że snać przyczynę skázy zdrowiá sobie/ á zá tym śmierći żądáłá. Jeśli to przewiedźiáłá/ (iákoż z słow iey łatwie śię domyßláć) toć sobie ná Ferdynandá wielkiego Kaßtelli Krolá wspomniáłá. Wziąwßy Ferdynand od S. Jśidora obiáwienie o śmierći bliskiey:ßedł vbrawßy śię po Krolewsku/ do Kośćiołá/ y stanąwßy v ołtarzá / krolewski vbior z śiebie zdiął/Korone/Sceptrum/ Purpure/ Láncuch/Pierśćień/ przed Náświetßym

Henric. Sponda.

ßym Sákramentem pokładał mowiąc: Domine regnum quod à te accepi tibi restituo, colloca me quæso in æterna luce. *Pánie Krolestwo ktorem od ciebie wziął, tobie oddáie, domieść mie wiekuistey świátłośći.* Nie długo potym Duchá oddał Pánu Bogu. Wierzę że y tá świątobliwa Páni/ ná tey ostátniey wieku swego Processiey oddáwáłá Krolowi niebieskiemu pod świątośćiámi Sákrámentu będącemu Krolestwo swoie/ tytuły y vbiory swoie: á prosiłá áby ią ßcześliwßego wiekuistego domieśćił Krolestwa/ mowiąc z oną drugą Perską Krolową tua est potentia, tuum regnum *twoia iest moc, twoie krolestwo.* Pytayćież mie/ teraz dla czego żáłobá ták powßechna nástąpiłá? odpowiem Propter montem Sion quia disperiit. *dla gory Sion że zginęłá,* Vtráćiliśmy sprzęt pobożnośći/ zwierciádło świątobliwośći/ wizerunk Bogoboyności/ práwidło obyczáiow/ summáriuß Cnot wßelkich Chrześćiáńskich y krolewskich. *Ester.*

DRuga zalete gorá Sion miáłá/ że nie tylko byłá Boskim Thronem: ále wßytkich narodow łonem. Mamy o tym v Isaiaßá w Rozdźiale w torym

wtorym. Erit mons domus Domini in vertice montiū, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gētes. *Będźie gora Páńská ná wierzchołku gory wyniesie sie nád págorki, á płynąć będą do niey wßelkie narody &c.* Quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem. *Z Syonu wynidźie zakon, y słowo, Páńskie z Ieruzalē.* Vżytecznieyßa ta ludźiom gorá/ niżli gorá oná Sinay/ ktora ledwie iednemu Moyzeßowi byłá przystępna: innym bronna/ mowi Bog do Moyzeßá. Constitues terminos populo per circuitum, & dices ad eos, cauete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, morte morietur: *Położyß granicę ludowi y rzeczeß do nich, Waruyćie wstępowáć ná gorę, áni dotykayćie gránic iey. Wßelki kto śię gory dotknie śmierćią vmrze.* Są też miedzy ludźmi niektore gory álbo maiestáty nieprzystępne. V Iapońskich Indow/ iest ieden naywietßy Pán/ ktorego oni swym iezykiem/ Wohonem/ názywaią/ po náßemu znáczy iubar honoris. Ten z gránic pałácu swego nigdy nie wychodźi/ áni śię widźieć dopußcza/ po pałacu ábo go wożą ná kolebce/ álbo ná wysokich trepkách chodźi: áby śię źiemi nie dotykał/ kiedy

Exod: 19.

2. Dla przystępnośći porazaną.

Richterus.

kiedy ná Thronie śiedźi/ z iedney strony ma puginał/ a z drugiey łuk y strzały. Gorá nie dostepná. Krolowa J. M: Páni nászá miłosci: nie taka byłá gora. Była gora Siońska przystepna. Opisuiac Dawid przystepnosć Sionu/ mowi. Gloriosa de te dicta sūt ciuitas Dei. *Chwalebne rzeczy o tobie powiedziano miásto Boże.* Co li to zá chwalebne rzeczy: niżey wspomina. Ecce alienigenæ Tyrus & populus Æthiopum hi fuerunt illic, numquid Sion dicet Homo & homo natus est in ea. *Owo cudzoziemcy ludźie Tyrsci y Murzynscy byli w Sion, á zá Sion nie rzecze: Człowiek, y człowiek vrodźił śie w nim.* Co śie litery tycze: czytayćie tłumacze pisma S. co Allegoriey/ twoy to opis Naiásnieysza Konstancyo. *Psal. 68.*

Tyrus Tys byłá Tyru mieszkániem/ kiedys pánnam szláchecki m ná dworze swym vczćiwe dáwáłá wychowánie/ quarū. mowi Cypryan S. quo sublimior est gloria; maior est cura. Tyrus było miástem/ wszákże v Izaiásza zowie śie Corka Morska. Filia maris non est cingulum vltra tibi. *Corko Morska niemasz pása wiecey.* Tym że wiekszey tákiey Pánnie trzebá stráży. Bo kiedy- *W paniencek vcciwem wychowaniu* *Isai. 23.*

 by była

By byłá Pánna zakonna/ miáłáby pás ślubow/ miáłáby klasztorne záwárćie: kiedyby byłá choć świecka taka/ iáka byłá Bona v Rzymian/ ktora dla wielkiey straży nád swym Pánieństwem/ miedzy Boginie policzono: Kośćioł iey w Rzymie zbudowano. do ktorego męskiey płći wniść śie nie godźiło: dźień pierwszy Máiá iey świetu oddáwano. Bo tá Pánná nigdy z záwárćia nie wyszłá/ ná rynku y ná vlicy nie postáłá; mężczyzny nigdy nie widźiałá / áni od niey widźiana byłá. Kiedyby (mowię) káżda táka Pánná świecká byłá / żeby śię sámá ták dalece wárowáła / cudzego by oká y pilnośći nie potrzebowáłá: ále Tyrus Pánná Morska przy morskich/ to iest świátowych/ zgiełkách/ przy brzegu ná oczekiwániu kupcá/ to iest/ Męża; zwiedźie śię nád táka pilna straz: boć dźiewictwo iey iest skárbem bárzo drogim/ á wstátku glinianym. Habemus thesaurum in vasis fictilibus. *Nośimy skarb w státkách glinianych.* O trzebá to kryć Thesaurus absconditur, mowi Grzegorz S. vt seruetur. *skarb śię kryie, áby śię záchował.* Lilia to: stáráć śię trzebá áby nie zwiedniáłá; Máść to dro-

Macrob: 1. C. 13.

2 Cor 4.

Homil. 12. in Euang.

to droga/ Thimiama suauissimi odoris Domino Zákry-
wáć trzeba: áby nie zwietrzałá/ ábo nie wy-
płynełá. Dla tego w zákonie stárym Panny lu-
bo zá mąż iść miáły / w Kościelnych Celách 2 Machab 3.
przemieszkiwáły do pewnych lat/ przy żywno-
ści od rodzicow y przyiaciol. Tes prace około
corek rodu Szlacheckiego podeymowálá Ná-
iáś: Krolowa/ Mátka nie będąc/ przećie tákie
im ćwiczenie dáiąc/ ták ie w Boiázń Bożą y Cno
ty wpráwuiąc/ iáko by się y wzakonach lepiey
wpráwić nie mogły. Pamietáłáś snadź ná
náukę Thedoriká. Vlmus, & si vinum non profert, Tract. de v-
vitem producentem vinum sustentat: ita par est, vt til. monach.
quæ virginitatem non profitetur, in aliis prouehat, vene-
retur, inuiolatam tueatur. *Wiezowe drzewo lubo
winá nie rodźi, máćice iednák winna rodząca
wino wspiera; ták słuszna, áby tá ktora sámá Pá-
nieńskiego stánu nie iest, w inszych Pánieństwo
wywyższałá, szánowałá, nie naruszonego broni-
łá.* A lubo by dosyć Pannam było ná tych cno-
tách y obyczáiách/ ktorych się ná twym wycho-
wániu przyuczyły/ nákształt oney Laceny/ kto-
rey gdy pytano/ co by zá posag w demmałżonká Pausan:
wniosłá? odpowiedźiáłá. pudicitiam *sromie-*

 żliwość

żliwość Przećieś ty/ zá zwyczáiem świátá idąc Pannam swoim zwłaszczá przyubożßym dobre summy zá posági odliczáłá/ zacne kleynoty/łáńcuchy/ vbiory zá wypráwe oddáwáłá. Bywáłoć to kiedyś inaczey. Ten sam posag od śiebie dawał/ ktory Pánnę iáką w małżeństwo sobie przybierał; á że ták rzekę/ żonę sobie kupował. Vdáwał śię Sichem do Dyny/ y gwałtownie śię iey domágáiąc mowił. Augete dotem, & munera postulate, libenter tribuam quod petieritis, tantùm date mihi puellam hanc vxorem. *Podnieśćie cenę poságu y podárkow wyćiagayćie, rad bárzo dam czeº záprośićie, tylko mi ią dayćie zà małżonkę.* Teraz iuż to táńßy towar/ sáme zá sobą pieniądze dáią: iákoby mniey bez pieniędzy ważyły: á im więkßy do nich przydatek: tym sámych mnieyßá cena.

Gen, 34.

A wą przecie pospolitym (mowię) dźiśieyßego świátá trybem idąc/ lubo zá mąż/ lubo też do klaßtorow ná służbę śię Bożą vdáwáiąc/ szczodrobliwośći máćierzyńskiey po Krolowey Jey Mośći Panny Fraucimerne doznáwáły/ posági y wypráwy z ręku iey/ mniey dostátnie/ na stany iákie im Pan Bog obmyślił bráły. Przetoż muszą śię one teraz płáczem zálewáć. Propter

montem

montem Sion quia disperiit. *Dla gory Sion iż zgineła.* Po śmierći corki Jephtego Pánu Bogu ofiárowaney/ płákáły towarzyszki/ á płákáły nie raz/ ale exinde mos increuit in Israel & consuetudo seruata est, vt post anni circulum conueniant in vnum filiæ Israel, & plangant filiam Iephte diebus quatuor. *Od tamtego czásu zwyczay vrosł w Izraëlu, że schodźiły śie corki Izraëlskie co rok, áby płákáły nád corka Iephtego dni cztyry.* O ieślić te ktore żadnego dobrodźieystwá niewźieły/ tylko towárzyszkámi były/ corki Jephtego ták długo płákáły/ mam zá to że corki Polskie y Litewskie/ y narodu Niemieckiego/ Krolowey Jey Mośći wychowánki/ po rozlicznych dobrodźieystwách/ po opiece práwie Máćierzyńskiey/ nie łatwie śie vtulą/ Czemu? propter montem Sion quia disperiit. Iudit. 11.

Et populus Aethiopum hi fuerunt illic. Y lud Murzyński był tám. Niewiem co by lepiey przez lud Murzyński rozumieć/ iedno ludźie vbogie/ vpádłe/ vłomne/ y w oczách/ z właszczá potentatow/ W opatrowaniu vbogich.

 brudne/

brudne. Támtá gorá Sionska przypuszczáłá owe Murzyny od ktorych sie hándlámi ná pożytki z dobywáłá; ále te drugie Murzyny ludzie vłomne wyrzucáłá. Naieżdża Dawid ná te

2. Reg: 5. gore iák ná swa przyszła stolice/aliści mu Iebuzeyczycy odpowiedź dáią. Non ingredieris hûc nisi abstuleris cœcos & claudos. *Nie wnidźiesz tu áż zniesiesz ślepe y chrome.* Ty lepák Náiáśnieysza goro násza KONSTANCYO tákieś Murzyny do wnetrzności miłośierdźia swegó przypuszczáłá/iáłmużnami hoynemi zápomagałá. Vważáłáś to/ że lepsze y sporsze z temi Murzynami handle.

Prou. 16. Fœneratur Domino qui miseretur pauperis. *Na lichwe dáie Pánu, kto ma litość nád vbogim.* Vważałáś y to/ że podłość vbogich náiáśnieyszego máiestatu nie záćcimiá/ ále iesżcze bárźiey oświeca.

Esai. 58. Cùm effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. *Kiedy wyleiesz łáknacemu duszę swoie, y duszę vtrápiona nápełnisz, wznidźie wćiemnośćiách świátłość twoia, á ćiemnośći twoie beda iáko południe.* Wważáłáś náwet: że co sie vbogim dáie; to sie

nie

nie tráci/ ále śie w cálená swoy czás záchowu-
ie. Nád iálmużnikiem iednym nagrobek táki ná-
pisano. Habeo quod dedi, perdidi quod seruaui. *Mam* *Apud Labat.*
com dał, zgubiłem com záchował. Placilli Theo-
dozyuszá Cesárzá Máłżonce nágáne dáwano/
iż wi śie vbogim vdzieláłá/ odpowiedźiáłá sło- *Rader.*
wy Chryzostomá S. Vt quid respicis cælum, si ni- *Serm. 9. in*
hil ibi habes repositum, quod pro anima tua dedisti, hoc *Euang.*
tuum est: quod reliquisti, perdidisti. *Po co ná nie-*
bo patrzysz, kiedy tám nie masz depositu? coś
zá duszę twą dał, to twoie iest; coś zostáwił, tos
vtráćił. Tu mi śie szeroki plác podáwá wyli-
czánia iáłmużn hoynych Krolowey Iey
Mośći Pániey nászey miłośćiwey/ ále kto ie
ták w krotkim czáśie przeliczy? Pámietam co *Strigelius.*
ieden Polityk powiedźiał. Iniuriam Regum benefi-
centiæ irrogas, si eorum beneficia dinumeras. Plus dicis
dicendo. Quod tribuunt, tribuunt REGIE; quod fa-
ciunt, faciunt REGIE, quàm si arithmeticus sis recen-
sendo, aut quod tribuunt, aut quod faciunt *Krzywdę*
Krolow sczodrobliwośći czyniß; ieśli ich dobro-
dźieystwa iák z regestru liczyß. Wiecey mowiß
mowiąc. Co dáią, dáią PO KROLEWSKV
co czynią, czynią PO KROLEWSKV, *niżli*
ráchu-

ráchuiac álbo co czynia, álbo co dáia. Nátoć właśnie oko miał Krol Porus od Alexandra Macedońskiego ná woynie poymany. Pytáłgo Alexander. Quomodo te tractabo? *Iák ćie mam czestowáć?* Odpowiedział Porus. REGIE. PO KROLEWSKV. Znowu pyta Alexander. Num quid etiam aliud? *Co iescze wieczey.* Rzekł Porus. Omnia complectitur hoc verbum REGIE *Wszytko záwiera to słowo.* PO KROLEWSKV. Toż ia o Naiáśnieyszey Krolowey dobroczynności rzekę/ co dáwáłá/ dáwáłá PO KROLEWSKV, co czyniłá/ czyniłá PO KROLEWSKV, Liczyć nie będę. Poyrzyćie po Kośćiołách/ po Klasztorách / po Szpitalách w Koronie y w Wielkim X. L. naydziećie wszędzie wielkie iey szczodrobliwośći ślády / opátrznośći dowody/ iásne miłośierdzia wizerunki. Wiedza o wszystkiem w niebie regestrá; wie iuż y sámá co przed soba przestánego wskárbnicy niebieskiey ználáztá. Zá czym musi teraz niemáły żal sercá vbogich obeymowáć/ musi łzy z oczu wyćiskáć. Czemu? propter montem Sion quia disperiit. *Dla gory Sion iż zginęłá.* Vmárłá vbogich

Plut. in Apopht.

bogich

bogich opiekunká/sierot vćieczká/niedostátnich pomocniczká. Vmárłá w mieśćie Iobe Tabitá pełna vczynkow dobrych y iálmużn ktore czyniłá. Vczniowie posłáli do Piotrá/ áby przybył z Lidy/ przyszedł Piotr y obstąpiły go wszytkie wdowy płácząc/ y dowiodszy go do ćiáłá/ vkázowáły mu suknie y zwierzchnie odzienie/ ktorey im Tabita robiłá; y tym lámentem do tego Piotra przywiodły/ że im vmárłą wskrzesił. ktożby teraz sobie tákiego Piotrá nie życzył/ ktoremu vkázáły by Kośćioły/ Klásztory/ Szpitale/ Zakonne domy wielkie y mnogie iáłmużny/ ktoremi ie tá Naiáśnieysza Tabita zá żywotá obdárzáłá/ wżdamby sie iey sam Piotr rozpłákáł. Acz wszytkie zakony Páńskim affektem miłowáłá/ wszytkie hoyneśćią opatrowáłá: wszákże Zakon nász namnieyszy *Societatis IESV* nie rownie wiekszey łáski y hoynośći iey zażywał: ktorey ácz inne mieysca doznáwáły/ dom iednák Wárszáwski Oycow Professow nábárziey. Zawziełá ten áffekt z Arcyksiążecego domu Rákuskiego/ ktory zdawná ku Zakonowi temu iest miłośćiwie przychylny/ y podźiś dźień

 fauo-

Actor. 9.

W opatrowaniu zakonow z właszcza naszego.

fauorami to y fundácyámi znácznemi oświadcza. Pomnażáłá sie w tym affekćie/ w swym młodym ćwiczeniu: nawet iuż Krolową Polską zostáwszy plácu nie byłá/ ná ktorym by miłościwa łáskeku nam iásnemi y wielkimi dowodámi okázowáłá. Przybráłá sobie *Societatem* zá służebnice duszy swey do spráwowániá zbáwienia: iák Judith Abre do spráwowania zwyćiestwá. Niewiem iáko iey godnie *Societas* vsłużyłá: ále to wiem/ że vsłużyć vsiłowáłá; y to/ że wdzieczność nie rowną zá błahe prace odnośiłá: nawet to że/ do śmierći knam miłośćiwey łáski nie odmieniáłá. Zá czym ták nas sobie zniewoliłá/ że kożdy znas z Dawidem do tego Sionu wzdycháiąc mowi. Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur dextera mea; adhæreat lingua faucibus meis, si non meminero tui. *Iesli ćie zábacze Naiáśnieysza* CONSTANCYO *niech prawice swey zábacze, niech mi iezyk do vst przywrze, ieśli ćie nie wspomnie.*

Iudithi: 10

Psal. 130.

W przyczynach o promoćie.

Homo & homo natus est in ea. Człowiek y człowiek vrodźił sie

wniey

w niey? A coż tu Prorok o Syonie nowego mowi: w ktorymże sie mieście człowiek nierodzi? Aczkolwiek wßyscy / wßędzie sie ludźmi zowa / ktorzy sie z ludzi rodza: przecie iednák pámietam że Iozepha dopiero człowiekiem názwano / kiedy Xiażeciem w Egypcie został. wspomniałem to mieysce wyżey. Ioseph natus est homo Princeps fratrum. *Ioseph vrodźił śie człowiekiem Xiażećiem bráćiey.* Mawiamy y my kiedy czego pożadánego dostepuiemy: *iák bym śie dopiero vrodźił,* Wßedźiec sie v nas ludźie rodza / ále w Wárßáwie CZLOWIEK. bo tám vrzedy / y dignitarstwá rozdáia. A kto tych przeliczy / ktorzy przez przyczyne twoie / Náiáśniey ßa CONSTANCYO do Naiaśnieyßego Małżonka ludźmi zostáli. homo & homo ktoś starostą / ktoś Kaßtellanem / ktoś Woiewoda / ktoś Biskupem. Awá Sicut lætantium omnium habitatio erat in te: *Iako weselacych śie wßytkich (przez rzetelne godnośći pożadánych otrzymánie) było pomießkánie wtobie:* Przetoż ci / ieśli iskierke wdźiecznośći máia / śmiećić sie muszą. Propter montem Sion quia disperiit. *dla gory*

Eccle 49.

iż zginełá. Wieráć MM. Pánowie śiebie byśćie zápomnieli/ kiedybyśćie tey Paniey zápomnieli. Bo pátrząc ná swe dignitárstwá/ pátrzyćie ná iákies iey Kolossy/ ábo Pyramidi Regium est, (mawiał Constant: Chlorus) non

Ex poliant: tantum in hostico præliorum, sed etiam in Regno, beneficiorum trophæa erigere. *Krolewska rzecz iest nie tylko w nieprzyaćielskim poboiewisku woienne, ále też w krolewstwie dobrodźieyskie trophæa wystáwiáć.* Ják wielkie maćie przez nie dobrodźieystwá/ ták wiele maćie iey w swych domách trophæa. Owoż iuż vtráćiliśćie swoie promotorkę/ orendowniczkę/ do wszelkich dobr pomocniczkę.

Trzećia záletá gory Siońskiey/ że byłá for-

3. Dla obrony. teca/ y blisko ná gorze Moryey stoiącego Kośćiołá y wszytkiego Izráelá/ á to dla wieże o- ney Dawidowey quæ ædificata est cū propugnaculis,

Cant. 4. mille Clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. *Ktora zbudowána byłá z bástámi, tyśiąc ná niey tarcz wiśiáło wszelka mocárzow zbroiá.*

Co śie tycze Kośćiołá Bożego Przewielebni Biskupi/ wielebni Práłaći/ y inni Beneficiatowie/

towie/ wászego swiadectwá zásiegam iákaście Kośćiołow.
mieli kośćiołow swych od Náiáśnieyszey Krolowey Pániey y dobrodzieyki wászey obrone: iák sie powáżnośćia swa zá fundacie wásze v iego Krolewskiey mośći wstawiáłá: iákie auccie dochodow otrzymywáłá: przywileie vprászáłá: iáko w maietnośćiách Oprawy swey kośćioły wystawiáłá/ ná poprawe summy odwáżáłá: broniac od owych towárzyskich nieprzyiáćioł ktorych sie Dawid odpraszał. De necessitatibus meis erue me Domine. *Od potrzeb moich wyzwol mie Panie.* Byłá to właśnie czásow nászych Eudocia/ ktora gdzie iedno co mogłá w Páństwie swoim na chwałe Boża wystawić/ nie opuszczáłá/ ile w ziemi Pálestyńskiey na mieyscách swietych/ rozumieiac że do niey własnie Dawid S. vpomnienie dawał. In bona voluntate tua ædificentur muri Ierusalem, *w dobrey woli twoiey niech sie buduia mury Ierozolimskie.* V Theodozyuszá Cesarzá Małżonka swego wiele łásk domam Bożym vpraszáłá/ á w Jeruzalem krzyż perłowy Juwenalisowi Biskupowi oddáłá. Ráda sie y tá swiatobliwa

Ps. 24.

Rader in aula Theod:

Psal. 50.

Páni o mieyscách swiętych w Krolestwie swym pytáłá/ ktore vpominkámi wielkiemi z hoynośći swey Krolewskiey obdárzáłá. Przećiw Hærezyam na prawdę wiáry świętey szturmuiącym wobronie Kośćiołá Bożego/ wochronie nádátkow iego/ o iák gorącá byłá: práwie/ Vrbs fortitudinis nostræ Sion, *Miasto mocy*

Isai: 25: *nászey Sion.* Prawie wieżá Dáwidowa/ ták wiele sposobow ná odpor kacermistrzem záżywáiąca: iák wiele tarcz y oręży máiąca.

Co się lepák tycze obrony narodu nászego/ byłá nam v Náiáśnieyszego Małżonka to/ co Ester v Asuerá: to co Abigail v Dawida: zabiegáłá surowym lubo słusznym dekretam lituiąc obwinionych; rozprzestrzeniáć się nie dałá gniewam Páńskim/ zástępuiąc odniesionych. Przećiw nieprzyiáćiołom Rzeczy pospolitey/ nie byłá nam Iudytha mieczem władáiąca: ále byłá Debora serca Oyczyznie dodaiąca: byłá Theodora woysko od rodzonego swego Naiáśnieyszego Cesarzá sposábiáiąca: byłá Pulcheria Augusta summy we złym rázie odwáżáiąca: byłá náwet Rádegunda

Oyczyzny nászey od nieprzyiaciela.

modli-

modlitwámi/ iáłmużnámi rzeczy nachylone wſpieráiącę. Vmieliby otym powiedźieć Kápłáni/ zktorych dokłádem pod czás woien nábożeńſtwa ſobie przyczyniáłá/ Niſze zakupowáłá/ iáłmużny ná mieyſcá rożne rozſyłáłá. Smiem to iey świątobliwośći przypiſáć/ y gorącemu nábożeńſtwu/ że ieſzcze wcale ſtoiemy. Częſto modlitwá dokázáłá/ czego potęgá woienna dokázáć nie mogłá. Przez co Jozue Amálecyty zwyćiężył: przez modlitwy Moyżeſzowe. Przez co Ezechiaſz Krol od Aſſyryyczykow zdrowie odniosł: przez modlitwę Izáiáſzową. Et quis iuſtorum mowi Chriſoſtom S. non orando pugnauit? quis hoſtem non orando deuicit, nempe quanto fuerit purior frequentiorq; celebrata oratio, tanto celerior venit inimico vindicta, hoſtis dum oras premitur, dum ceſſas erigitur. Pytayćież mię iuż Naiásnieyſzi/ Jaśnie oświeceni/ Jaśnie Wielmożni/ Wielmożni/ Przewielebni/ Vrodzeni Pánowie/ Korony y W. X. L. obywátelowie/ ſkąd się żałoba y ná ſercách wáſzych/ y ná oczách wáſzych/ y na ſzátách wáſzych ziáwiłá: odpowiem z Jeremiaſzem/ propter montem Sion quia diſperiit *Dla gory Sion iż zginęła.* Gdźie teraz

Exod 17.

4 Reg: 20:

Serm. de Moyse.

Naiá-

Naiaśnieyszy Zygmuncie ochłodá sercá twego/ stárośći Podporá? disperiit, *zgineła*. Gdźie teraz Naiaśnieysze Krolewskie potomstwo pomoc wzrostu wászego? disperiit: *zgineła*: Gdźie teraz Krolestwo Polskie / Wielkie Xiestwo Litewskie/ Ruskie/ Pruskie / Zmudzkie/ Mázowieckie/ Inflantskie/ vćieczká y obroná wászá? disperiit *zgineła*: Znizyłá sie y zinna ziemia zrownáłá gorá Siońska násza / oná wysokość máiestatu wnizyne sie obroćiłá. O niezbedna śmierći/ znać żeś slepa y wyczytáćieś teź/ co Bog przez Izaiászá Proroká o Sionie powiedźiał nie vmiáłá/ Hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non intrabit ciuitatem Sion & non iaciet ibi sagittam & non occupabit eam Clypeus.
Isai: 37. *to mowi Bog o Krolu Assyryyskim Nie wnidźie do miástá tego, y nierzući tám strzały, y nie ośiegnie tarcza*. Krol Assyryyski przećiw Sionowi Jerozolymskiemu siłą przemoc niemogł/ á tyś przećiw Sionowi naszemu Polskiemu okrutnico przemogłá/ wolnes weszłá/ strzałes śmiertelną rzućiłá / tarczas nie vwárowáną obiełá. Narzekam ná slepą/ á oná y głucha/ tego

como-

co mowie niesłyszy/ przetoż y politowania nád námi niema. Ty Pánie Boże y widzący y słyszący weyrzy ná Krola Jego Mości Páná nászego Miłościwego / weyrzy ná Krolewice Ich Mościow/ y Krolewnę Jey Mość/ weyrzy na Rzeczpospolitą nászę/ ná nieutulony wszytkich smutek. Vsłysz płáczliwe sieroćkie głosy násze/ vsłysz y te modlitwy ktore się przy Ofiárach po wszytkich Kośćiołách Krolestwa Polskiego y W: X: L: tu w Wilnie sámym/ niemal zą pultrzećiá tysiącá złotych z skárbu Krolá Jego Mośći zákupionych odpráwuią/ á day iey szczesliwą zámiáną Krolestwo niebieskie zá ziemskie/ Koronę nieskáżitelną wiekuistą/ zá doczesną/ ktory z wybranemi twemi żyiesz y Krolu-iesz na wieki wiekow.

AMEN.

47

